

**UPRIZORITVE
KNJIŽEVNIH DEL
NA FILMSKEM
PLATNU**

MENTOR:

Tadej Gregorc,
uni. dipl. bibl
in lit. komp.

AVTORICI:

Ema Ocvirk, 8. a
Anuša Rojc, 8. a

III. OSNOVNA
ŠOLA CELJE

**MESTNA OBČINA CELJE
KOMISIJA MLADI ZA CELJE**

CELJE, marec 2014

III. OSNOVNA ŠOLA CELJE

VODNIKOVA UL. 4 3000 CELJE tel.: 03 425 14 00 fax: 03 425 14 28

UPRIZORITVE KNJIŽEVNIH DEL NA FILMSKEM PLATNU

RAZISKOVALNA NALOGA

MENTOR:
Tadej Gregorc,
univ. dipl. bibl. in
lit. komp.

AVTORICI:
Ema Ocvirk, 8. a
Anuša Rojc, 8. a

MESTNA OBČINA CELJE, Mladi za Celje
CELJE, 2014

KAZALO

1	POVZETEK	6
2	UVOD	7
2.1	CILJI RAZISKOVALNE NALOGE	8
2.2	HIPOTEZE	8
2.3	IZVOR PODATKOV	8
3	KNJIGA IN FILM V TEORETIČNI PERSPEKTIVI.....	9
3.1	KNJIGA KOT SAMOSTOJNO UMETNIŠKO DELO	9
3.2	FILM KOT SAMOSTOJNO UMETNIŠKO DELO	11
3.3	IZ KNJIGE V FILM: FILMSKE ADAPTACIJE KNJIŽEVNIH PREDLOG.....	13
3.4	IZ FILMA V KNJIGO: OŽIVLJEN TREND V SODOBNI UMETNOSTI?.....	17
4	UPRIZORITVE KNJIŽEVNIH DEL NA FILMSKEM PLATNU: PRAKTIČNI PRIMERI.....	19
4.1	BARVE DOMIŠLJIJE: NAMIŠLJENI SVETOVI FANTAZIJSKIH ROMANOV V FILMSKEM JEZIKU HOLLYWOODA.....	19
4.1.1	NESKONČNA ZGODBA	19
4.1.2	ERAGON.....	20
4.1.3	PIJEVO ŽIVLJENJE	21
4.2	SIVE PODOBE RESNIČNOSTI: REALIZEM V SLOVENSKEM LITERARNEM IN FILMSKEM USTVARJANJU.....	23
4.2.1	SREČA NA VRVICI	23
4.2.2	PETELINJI ZAJTRK	24
4.2.3	DISTORZIJA	25
5	RAZISKAVA.....	26
5.1	METODOLOGIJA.....	26
5.2	ANALIZA POSAMEZNIH VPRAŠANJ.....	27
6	ZAKLJUČEK.....	46
7	PRILOGA: ANKETNI VPRAŠALNIK.....	47
8	VIRI IN LITERATURA.....	49

9	KAZALA SLIK, TABEL IN GRAFOV.....	50
9.1	KAZALO SLIK.....	50
9.2	KAZALO TABEL.....	50
9.3	KAZALO GRAFOV.....	51

ZAHVALA

Raziskovalnega dela, ki je pred vami, ne bi mogli opraviti brez velikodušne pomoči in podpore najinih staršev in prijateljev.

Hvala mentorju Tadeju Gregorcu, ki naju je povabil k sodelovanju, naju usmerjal pri delu in naju poučil o osnovah in pravilih priprave raziskovalnega dela. Iskreno se mu zahvaljujema tudi za opravljeno lektorsko delo.

Posebna zahvala za naklonjen čas in podporo pri izdelavi naloge pa gre tudi najini razredničarki, gospe Marinki Špan.

1 *POVZETEK*

V zadnjem desetletju in še nekaj so filmski svet, predvsem Hollywoodsko produkcijo, preplavile številne filmske priredbe sodobnih ali klasičnih knjižnih uspešnic. Ker sva se z njimi srečevali, odkar pomniva, sva se odločili, da raziščeva od kje izvira ideja o filmskih priredbah književnih del, kako dolgo so tovrstne priredbe že prisotne v svetu filma, in kako je sploh mogoče uspešno prevesti zgodbo iz knjižne v filmsko govorico.

Svoje predznanje sva želeli poglobiti in nadgraditi s prebiranjem strokovne literature ter opraviti izbor tujih in slovenskih filmov, si jih ogledati ter jih primerjati z njihovimi knjižnimi predlogami, ki sva jih prav tako prebrali.

Seveda pa naju je tudi zanimalo, koliko o filmskih priredbah književnih del vedo in kako jih sprejemajo tisti, ki so jim hollywoodske uspešnice iz prvega odstavka v prvi vrsti namenjene. Zato sva izvedli anketo med učenci zadnje triade III. osnovne šole Celje ter dijaki 2., 3. in 4. letnikov I. gimnazije Celje.

2 UVOD

Vsak človek, resničen ali izmišljen, je pravzaprav skupek zaporednih dogodkov, ki sestavljajo njegovo zgodbo. Posameznikova zgodba je tisto, kar ga definira, vzpostavlja kot edinstveno, enkratno in neponovljivo bitje. Brez zgodbe človeka kot individuuma ni.

Zgodba ni zgolj človekova notranja identiteta, z njo se predstavlja tudi navzven. Spoznavanje človeka je pravzaprav odkrivanje njegove zgodbe – preteklosti, okoliščin, odločitev in vzgibov, ki so ga pripeljali v trenutno situacijo in ga izoblikovali (ali ga še oblikujejo) v osebo, s katero stopamo v odnos.

Medčloveški odnosi se rojevajo, razvijajo in utrjujejo ali pa razpadajo ob soočenju zgodb posameznikov, ki se postopoma odpirajo in razkrivajo druga drugi, s čimer postaja odnos vedno globlji in bolj intimen.

Človek se torej s svojo zgodbo utemeljuje kot oseba v odnosu do samega sebe in zunanjega sveta in ravno zato je njegova pradačna potreba, da to zgodbo artikulira z govorico, ki bo sposobna izraziti njeno bistvo.

Izbira ustrezne govorice je torej pomembnejša, kot se zdi na prvi pogled.

Na tem mestu se bomo obrnili na umetnost kot najbolj pronicljiv, temeljit in hkrati neusmiljen medij za pripovedovanje zgodb. Umetnost je pravzaprav v svojem bistvu prav to – neskončno pripovedovanje zgodb neskončnega števila posameznikov – resničnih ali izmišljenih, všečnih ali ostudnih, velikih ali nepomembnih, ki v umetniškem izrazu zaživijo v polnosti in z občinstvom stopajo v najintimnejši odnos. Seveda pa se umetnost kot najžlahtnejša pripovedovalka zgodb še kako zaveda pomena izbire prave govorice, s katero upodablja in oživlja.

Razlogov, zaradi katerih je za specifično zgodbo določena umetniška govorica primernejša, je toliko, kot je zgodb na eni in tistih, ki kot občinstvo stopajo v odnos s pripovedjo, na drugi strani.

Sami sva se odločili za tisti dve, ki ju srečujeva najpogosteje, hkrati pa je njuna primerjava morda v tem trenutku najbolj aktualna – knjižno in filmsko.

V poplavi filmskih priredb sodobnih (in klasičnih) knjižnih uspešnic, s katerimi sva odraščali odkar se zavedava sveta okrog sebe se nama je porodilo ogromno vprašanj, na katera sva si želeli najti odgovore, saj sva ugotovili, da pri rednem pouku, tudi zaradi neustrezno urejenega vprašanje filmske vzgoje, verjetno nikoli ne bova potešili svoje radovednosti.

Na začetku raziskovanja sva poskušali vsa ta vprašanja postaviti na skupni imenovalec in tako so se kar sami od sebe pojavili spodaj naštetih cilji in hipoteze.

2.1 CILJI RAZISKOVALNE NALOGE

Pred začetkom raziskovanja sva si zadali naslednje cilje:

- poiskati, ovrednotiti in v teoretičnem uvodu povzeti literaturo avtorjev, ki so se do sedaj ukvarjali s tematiko;
- narediti izbor knjig in njihovih filmskih adaptacij ter opraviti primerjalno analizo med njimi;
- opraviti raziskavo na temo odnosa do knjige in filma med celjskimi osnovnošolci in srednješolci;
- potrditi ali ovreči na začetku zastavljene hipoteze.

2.2 HIPOTEZE

Predvidevava, da bova ugotovili naslednje:

- I. Vsakdo izmed osnovnošolcev in srednješolcev je že kdaj videl filmsko adaptacijo prebrane knjige.
- II. Mnenje tako osnovnošolske kot srednješolske populacije je, da so filmske adaptacije ponavadi zanimivejše od njihovih književnih predlog.
- III. Tako osnovnošolci kot srednješolci filmsko in književno umetnost prej *razločujejo* kot *povezujejo*.
- IV. Med ljudmi je razširjeno mnenje, da je za človekov osebnostni razvoj bolje, da prebere knjigo »več« in vidi film »manj«.

2.3 IZVOR PODATKOV

Informacije, potrebne za izdelavo raziskovalne naloge, sva v prvi vrsti našli v literaturi avtorjev, ki so se tematiko že ukvarjali. Ti podatki so predstavljali teoretični okvir najinemu delu. Za primerjalno analizo knjig in filmov sva uporabili knjige in DVD-je, izposojene v Osrednji knjižnici Celje. Za potrebe pridobivanja podatkov o odnosu mladih do knjig in filma sva med celjskimi osnovnošolci in dijaki izvedli raziskavo v obliki ankete.

Za citiranje sva uporabili publikacijo Navajanje v metodologiji znanstvenega dela na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani, ki uvaja razširjeno različico t.i. chicaškega sistema citiranja.

3 KNJIGA IN FILM V TEORETIČNI PERSPEKTIVI

V tem delu raziskovalne naloge sva se lotili raziskovanja že obstoječega gradiva na temo knjige in filma. Izhajava iz predpostavke, da tako filmsko kot književno ustvarjanje štejemo med *umetnost*. V prvem in drugem razdelku naju je zanimalo, kako avtorji dojemajo knjigo in film kot samostojni umetniški stvaritvi z vsemi pripadajočimi specifičnimi značilnostmi. V tretjem delu razmišljava o možnih *povezavah* knjige in filma: povzemava ugotovitve avtorjev, ki so že razmišljali o problematiki filmskih adaptacij knjižnih predlog. V četrtem delu pa sva poskušali na kratko opisati rastoči trend v svetovnem književnem in filmskem ustvarjanju: knjige, nastale po *filmski* predlogi.

3.1 KNJIGA KOT SAMOSTOJNO UMETNIŠKO DELO

Da sva prebili led, sva se po »mnenje« o knjigi kot taki najprej ozrli k svetovnemu spletu. Slovenska različica spletne enciklopedije Wikipedia knjigo definira kot »*zbirko popisanih, porisanih ali potiskanih listov iz papirja, pergamenta ali drugega materiala, na eni strani zvezanih skupaj in ovitih v platnice*«. ¹

Ker pa se zavedava, da je Wikipedia koristno orodje za pridobivanje osnovnih informacij o temi, ki nas zanima, a redko povsem zadošča, sva o mnenju povprašali tudi njenega bolj uglednega sorodnika: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Slednji knjigo označuje kot »*večje število trdno sešitih tiskanih listov*«. ² Malce razočarani nad skopo (in morda malce zastarelo?) osnovno definicijo sva na Wikipedii brali dalje:

»*Knjiga je lahko tudi oznaka za literarno delo, v zadnjem času pa z izrazom e-knjiga označujemo literarna dela, ki so shranjena (lahko izključno) na elektronskih medijih in dostopna s pomočjo računalnika*».

Čutili sva, da sva že bližje iskani informaciji, a seveda še zdaleč ne povsem tam. Zato sva se po posvetovanju z mentorjem lotili tudi raziskovanja tistega gradiva, ki se knjige in pojmov, povezanih z njo (umetnost, branje, književnost ipd.), dotika malce bolj poglobljeno.

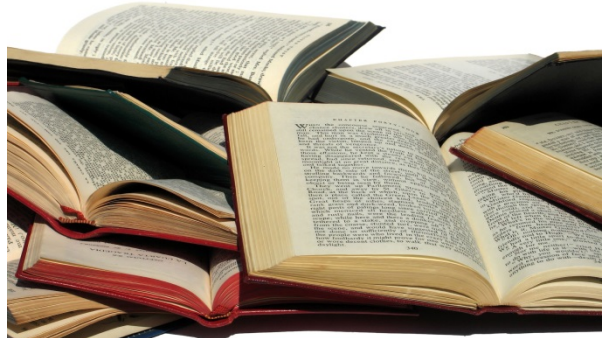
V razgovoru z mentorjem sva izvedeli, da se s knjigo kot tako ukvarjajo različne stroke:

¹ Wikipedija, Preberi, 21. oktober 2013, <http://sl.wikipedia.org/wiki/Knjiga> (pridobljeno 20. januarja 2014).

² Slovar slovenskega knjižnega jezika, http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=knjiga&hs=1 (pridobljeno 20. januarja 2014).

Knjigo kot *predmet* obravnava posebna veda, imenovana »knjigarstvo«. Raziskuje zgodovino knjige kot artefakta: proučuje zgodovino tiskanja, knjigotrštva in razvoj sodobnega knjižnega založništva. Knjigo obravnava kot tržni predmet in se posledično veliko ukvarja tudi z njenimi fizičnimi atributi (vezava, platnice, splošni zunanji izgled itd.)

S knjigo kot *medijem* za prenašanje informacij se ukvarja bibliotekarska veda, ki celotno znanje, zajeto v svetovni knjižni produkciji, zbira, hrani in ločuje na različna *področja*. Iz šolske knjižnice osnovne šole, ki jo obiskujeva, nama je že dlje časa znana delitev knjižnega fonda na dve osnovni skupini: strokovno

Slika 1: Kvalitetna knjiga je lahko prvovrstno umetniško izkustvo

gradivo, ki vključuje neumetnostna besedila z različnih področij človeškega znanja, in leposlovno gradivo, med katerim najdemo umetnostna besedila v obliki zgodb, pesmi itd.

Z *vsebinsko* knjige na ravni besedila, ki ga vključuje (in posledično tudi z razlikovanjem med umetnostnimi in neumetnostnimi besedili) se ukvarja literarna veda. Proučuje svetovno književnost oz. *literaturo* ter literarne *zvrsti*, ki so se razvile iz nje.

Mentor naju je napotil k branju knjige Janka Kosa *Književnost*, v kateri sva se prepričali, da je *literatura* pravzaprav besedna *umetnost*, ki:

- V. spada med ostale umetnosti, kot so slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, glasba, gledališče, film;
- VI. in je edinstvena v tem, da za svoje sporočanje uporablja *besedo* oz. jezik, ne pa barv, črt, snovi, zvokov, telesnih gibov in podobnega, kar za svoje umetniške namene uporabljajo druge umetnosti.³

A vendar: na ravni besedila vsaka knjiga še ni samostojno umetniško delo, ker obstaja ločnica med besedno umetnostjo in neumetniško književnostjo. V slednjo namreč spadajo tudi vsa neumetnostna besedila, kot so npr. razprave, strokovni članki, poučne vsebine itd.

Bistvo besedne umetnosti lahko po Janku Kosu opredelimo s povsem določenimi kriteriji. Po njegovem mnenju mora imeti *vsako* samostojno umetniško delo tri funkcije, in sicer spoznavno (posreduje znanje), etično (upodablja vrednote) in estetsko (omogoča, da delo občutimo in *doživimo*).

³ Janko Kos, *Književnost. Učbenik literarne zgodovine in teorije* (Maribor: Obzorja, 1997), 10.

Na podoben način v svoji knjigi *Kreativno pisanje* razmišlja tudi Milena Blažič:

»Sredstva literarnega izražanja so BESEDE, (jezik), oz. način, kako posredovati misli, čustva, doživljanja, razpoloženja, kako jih izraziti z besedami in jih posredovati drugim. Za ponazoritev misli, čustev, doživljanja, razpoloženj, so ustvarjalcu na voljo metafore, metonimije, personifikacije in vsa druga izrazna sredstva ...« (Blažič, 1992: 46)

Jasno je, da namen književnega besedila ni nikoli izpolnjen zgolj z njegovim nastankom. Da besedilo doseže svoj potencial, za to potrebuje *bralca*.

Z branjem se v svoji knjigi *Hitro in uspešno branje* ukvarja Vid Pečjak, ki poda kratko in jedrnato definicijo tega procesa:

»Branje je komunikacijski proces, v katerem besedilo prenaša sporočilo, bralec pa ga sprejema.« (Pečjak, 1991: 6)

Šele z *branjem*, ki predstavlja komunikacijo med avtorjem in bralcem, torej lahko pridejo do izraza spoznavna, etična in estetska funkcija, ki jih je v književnem besedilu nakazal avtor.

Če pozvameva z besedami Andrijana Laha:

»Literatura je pravzaprav svet podob, podob, ki jih avtor prikaže z besedami, sprejemalec literarnega dela pa jih preko besed (jezika je sistem znakov za komunikacijo) ponovno oblikuje. Tu se že kaže soustvarjalna vloga bralcev literarnih del. Podobe so lahko bližje človeški izkušnji («realnosti») ali pa so fantastične (pravljичni, sanjski svet). Medtem ko se npr. filozofija ukvarja s svetom pojmov, mora literatura pojme preoblikovati v stvarne podobe.« (Lah, 1993: 8)

In kako je s filmom?

3.2 FILM KOT SAMOSTOJNO UMETNIŠKO DELO

Jovan Jovanović v svoji knjigi *Uvod v filmsko mišljenje* izum filma označi kot svojevrsten civilizacijski in kulturni šok, od katerega si še zdaj nismo povsem opomogli:

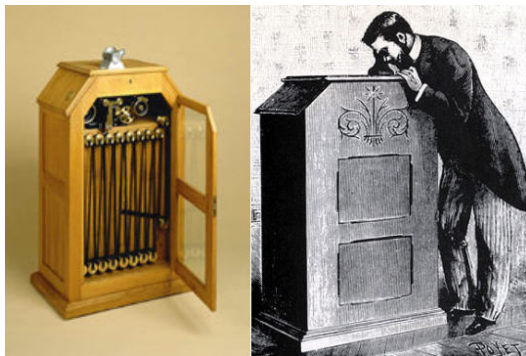
»Če nam je vseč ali ne, film je danes tisti vpliv, ki bolj kot kar koli drugega oblikuje mišljenje, okus, jezik, oblačenje, obnašanje, celo fizični izgled publike ... ().«

Ko je Thomas Alva Edison leta 1891 zasnoval kinetoskop, prvo napravo za posamezno gledanje gibljivih fotografij, tedanji elitistični sloji (akademski krogi kulture in umetnosti) v njej še zdaleč niso videli zametkov nove umetnosti ali novega izraznega sredstva, temveč zgolj tehnični izum, ki je omogočal beleženje prizorov iz vsakdanjega življenja. Dnevni časopisi niso pisali o tem dogodku na kulturnih straneh, temveč na straneh lokalnih »senzacij«. (Jovanović, 2008: 10-11)

Zanimivo je, da je nekoliko »zadržan« odnos do filma zaznati tudi še danes. Redko kdaj se mu priznava enak status kot drugim, »klasičnim« umetnostim. Že tradicionalna filmska kritika pred 50. leti 20. stoletja je domnevala, da filma ni mogoče razumeti kot umetnosti zaradi industrijske narave filmske produkcije. Film je torej le potrošni izdelek v službi kapitalističnega sistema, umetniški status pa lahko doseže le tedaj, ko izraža namene posameznika kot nekoga, ki se bori proti industrijskemu sistemu produkcije. Takšno ločnico je moč zaznati še danes, ko za »umetniške« pogosto obveljajo le nizkoprorračunski filmi evropske in drugih obrobni svetovnih kinematografij, Hollywoodska produkcija pa ostaja sinonim za dobro podmazan stroj za zabavo množic. (Cook, 2007: 387)

A vendar veliko avtorjev filmu kot t. i. »sedmi umetnosti« priznava posebno mesto ob boku ostalim umetnostim. Rudolf Arnheim v svoji razpravi *Film kot umetnost* tako zapiše:

»Obtožbo, da sta filmska fotografija in film, ki nastane iz nje, zgolj mehanični reprodukciji stvarnosti in kot taki nimata nobene zveze z umetnostjo, je potrebno temeljito in sistematično ovreči, saj je to odličen način, da začnemo razumeti naravo filmske umetnosti.« (Arnheim, 2000: 13)

Slika 2: Kinetoskop

Že če se malce zamislimo o tem, kaj vse nam pravzaprav določen film prikazuje, ugotovimo, da gre pravzaprav neredko za barvit spoj besedne, fotografske, glasbene, plesne in gledališke umetnosti. Seveda prvi filmi še niso združevali vseh teh elementov,

saj se je zvočni film šele razvil iz nemega.

Prav tako je v poplavi današnje filmske produkcije, ki je v veliki meri otrok tehnološkega napredka, težko določiti, kateri elementi različnih umetnosti so v končnem filmskem izdelku »dostojno« predstavljene in kateri ne. A po mnenju Jovana Jovanovića ima film res izjemen potencial, da vzpostavi dinamično vez med različnimi umetnostmi :

»Zahvaljujoč specifični naravi filmskih slik in montažnega povezovanja teh slik, film lahko sočasno omogoča čutno doživetje fizičnega sveta in preoblikuje ta svet v filmsko zgodbo ...() Filmska umetnost lahko popolneje izrazi človeka, kot ga izražajo tradicionalne umetnosti, ker film učinkuje neposredno, prikazuje človeka z njegovim videzom, njegove misli z njegovimi gestami, osebnost z njegovo držo in dušo z njegovim telesom.« (Jovanović, 2008: 10)

Seveda je ravno ta »neposrednost« tisto, kar pogosto gre v nos tistim, ki so jim bližje tradicionalne umetnosti. Očitek se ponavadi giblje v smeri, da nam je v filmu vse

prineseno preveč na pladnju, do te mere, da za razumevanje prikazanega ne potrebujemo več nobene domišljije in vloženega truda.

S tem se ne strinja filmski teoretik Bazin, ki film že v osnovi razume kot tristopenjski proces snemanja, montaže in projekcije, pri čemer vsako stopnjo zaznamuje velika *napetost med domišljijo in ključovalno materialno stvarnostjo*.⁴

Številni avtorji teorij nastanka knjige kot umetniškega dela za svoj glavni model priznavajo t. i. komunikacijski krog knjige, v katerem so med sabo povezani avtor, založnik in bralec. O tristopenjskem procesu nastajanja torej govorimo tako pri knjigi kot tudi pri filmu. A seveda stvari niso tako enostavne: v nastanek knjige, še posebej pa filma, je seveda vpletenih veliko več ljudi kot nakazujeta oba tristopenjska modela, ki le uokvirjata procesa nastanka knjige in filma.

O tem, kakšne so možne povezave besedne in filmske umetnosti, še posebej pa o problematiki ustvarjanja filmskih adaptacij knjižnih predlog, govoriva v naslednjem poglavju.

3.3 IZ KNJIGE V FILM: FILMSKE ADAPTACIJE KNJIŽEVNIH PREDLOG

Za začetek: omenili sva že, da so sredstvo literarnega izražanja zgolj in predvsem *besede*. Z njimi avtorji prenašajo sporočilo bralcem in nakazujejo spoznavno, etično in estetsko funkcijo književnega besedila, ki ga tvorijo.

Filmska izrazna sredstva, na drugi strani, so precej številčnejša. Jovan Jovanović jih deli v dve osnovni skupini: specifična in nespecifična filmska izrazna sredstva:

Specifična filmska izrazna sredstva so: filmski kader oz. »zvočna slika v gibanju«, gibanje kamere oz. »montaža v kameri«, filmska montaža, laboratorijski efekti, specialni efekti in scenski učinki, filmski ritem in filmska projekcija. Nespecifična filmska izrazna sredstva so literarno-gledališka sredstva, slikarska sredstva in fotografska sredstva.

Ustvarjalci filmskih adaptacij so torej pred težkim izzivom: kako besedni jezik, ki ga uporablja literarno delo, in vse njegove dimenzije (tj. *jezikovna* izrazna sredstva, tudi z morebitnimi prikritimi sporočili in namigi) prenesti na filmsko platno z uporabo *filmskih* izraznih sredstev, brez da bi se izgubil izvorni pomen?

Odgovor se verjetno skriva v tem, kakšne narave bo sploh adaptacija, ki se je kot ustvarjalec filma lotiš. Ali je res nujno, da se t. i. »izvorni pomen« ohrani, ali si ga lahko dovolim preoblikovati?

⁴ Ekran, revija za film in televizijo, Novice, <http://www.ekran.si/novice/34-novice/515-kaj-film-je-predavanje-dudleya-andrewa> (pridobljeno 19. januarja 2014).

Če film dojemamo kot samostojno umetniško delo, potem verjetno ni tako pomembno, koliko vsebine (npr. opisov dogajanja in oseb) iz knjige bomo ohranili točno takšne, kakršna se nam je kazala med branjem. Še posebej zato, ker so opisi oseb in dogodkov v knjigi le redko takšni, da bi v naših mislih »sproducirali« zgolj eno samo možno, enotno predstavo. Ljudje smo različni, zato si osebe in dogodke v knjigah predstavljamo na različne načine, četudi jih avtor opiše z dovolj nazornimi karakternimi (npr. ošaben, ciničen in rahlo vzkipljiv detektiv) ali vizualnimi (njegov mršav, tih, dolgobradi prijatelj) lastnostmi. Prav tako je težko govoriti o ohranjanju »izvornega pomena besedila«, če vse skupaj postavimo v luč subjektivnosti in pomen besedila postane kvečjemu stvar neskončnega števila interpretacij.

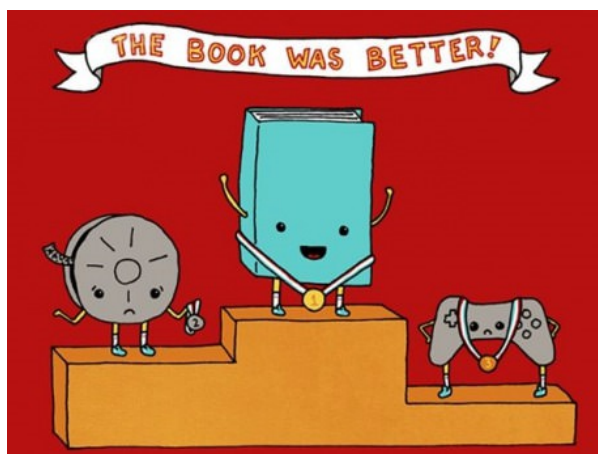
Številni avtorji so se v svojih razpravah ukvarjali s problemom filmskih adaptacij knjižnih predlog.

James M. Welsh poudarja, da po dobrem stoletju razvoja filmske umetnosti, slednja še vedno govori (beri: ponavlja) že znane zgodbe, pri čemer imajo filmske adaptacije navkljub sorazmerno visokem deležu t. i. izvirnih scenarijev v zadnjih letih v filmski produkciji še vedno zelo pomembno vlogo. (Welsh, 2007: xiii)

S tem se strinja Deborah Cartmell, ki je v predgovoru k zborniku *A Companion to Literature, Film and Adaptation* zapisala, da so filmske adaptacije pomemben del filmske industrije vse od njenih začetkov. Že leta 1900 so prve filmske predelave doživele nekatere filmske klasike, kot sta npr. *Romeo in Julija* in *Aladin in čarobna svetilka*, ki ju danes dojemamo kot zelo kvalitetni in predvsem »zvesti« predelavi knjižnih predlog.⁵ (Cartmell, 2012: 2)

A seveda se je zadržanost do novih tehnologij, ki so botrovale razvoju filma kot samostojnega umetniškega dela, izkazala tudi za glavni vzrok vseh zgodnjih polemik v zvezi s filmskimi adaptacijami.

Glavni očitek je šel v smeri, da gredo filmske adaptacije z roko v roki z novim načinom (filmskega) mišljenja, ki film dojema kot preveč »demokratičen« umetniški izraz. Z drugimi besedami: že s tem ko so zgodnje filmske adaptacije vsebino znane literarne predloge poskušale »povzemati« na novem, sumljivo drugačnem mediju, ki

Slika 3: So knjižne predloge res vedno boljše do filma? Je primerjava sploh mogoča?

⁵ Že v času nemega filma so filmski ustvarjalci domnevali, da bodo s povezovanjem filma in literature (npr. uporabo zgodbe iz obstoječe knjižne predloge) filmu dvignili ugled.

je v nasprotju s knjigo deloval precej »enostaven za uporabo«, so požele poglede neodobravanja s strani tedanjih umetniških elit.

»Gre za ključno domnevo, ki se je v takšnih ali drugačnih oblikah ponavljala skozi stoletja in v zraku visi še danes: umetnost ne more biti namenjena množicam in je potemtakem tudi ne moremo oz. ne smemo množično reproducirati. Torej: umetnost ne more biti demokratična.« (Cartmell, 2012: 3)

Avtorica pravi, da je nekakšna vznemirjenost, ki jo med literati povzroča film, v akademskih krogih navzoča še danes. Kaže se na različne načine, najpogostejša pa je npr. težnja po opravičevanju dejstva, da je, nekomu, ki je prebral knjigo, filmska adaptacija pač vseč; sem sodi tudi značilno postavljanje v pokroviteljsko pozicijo: »film mi je sicer vseč, kritično pa ga v dobro vseh okoli mene raje ne bi presojal«.

»Strahovi« tistih, ki v filmskih adaptacijah vidijo potencialno »nevarnost« knjigi, izvirajo iz različnih podstati: mnogi menijo, da filmske adaptacije dodatno spodbujajo že tako pogost postmoderni pojav, imenovan »smrt avtorja«, ko zaradi številnih adaptacij, variacij in transformacij ni več jasno, kdo je pravzaprav tisti, ki je storil izvirni greh (beri: prvi povedal zgodbo).

Mnogi tudi obsojajo sodobni trend, za katerega je značilno, da zgodbo že od vsega začetka zasnuješ kot predlogo za film. Deborah Cartmell ugotavlja, da je to pojav, ki ga zelo dobro ponazarja fenomen Harry-a Potterja: izkušnja branja knjige je zelo podobna tisti, ki jo doživljamo ob ogledu filma zaradi očitno *filmske* narave knjig o Harry-u Potterju. (Cartmell, 2012: 5)

Najbolj pogost očitek, ki je vselej rad poletel v smeri filmskih adaptacij, pa je seveda tisti, ki filmom očita pomanjkanje »zvestobe« do književne predloge:

»V knjigi pa ni bilo tako« je namreč tisti stavek, ki ga najraje izrečemo, kadar poznamo literarno predlogo in si pravkar ogledujemo film, posnet po njej. Ni nam vseč, ker igralec ne izpolnjuje naših predstav o zunanjem videzu književnega lika, ki ga igra, pretreseni smo, ker je scenarist izpustil nam ljub prizor iz knjige, besnimo, ker si je režiser dovolil spremeniti značajske poteze nekaterih junakov in spremeniti vrstni red dogodkov itd.

Kakorkoli, številni avtorji menijo, da s takim načinom razmišljanja delamo krivico filmu kot samostojnemu umetniškemu delu.

Brian McFarlane v svojem eseju, naslovljenem »It Wasn't Like That in the Book« ugotavlja, da ljudje v filmu prepogosto iščejo samo tisto, kar so cenili v prebrani knjižni predlogi: »Žal niso zainteresirani za tisto, kar film ponuja *novoga, ustvarjalnega*, temveč jih zanima samo to, v kolikšni meri se bodo njihove predstave o likih in dogodkih iz knjige udejanjile na filmskem platnu«. (McFarlane, 2007: 3)

S tem se strinja poklicna scenaristka Diane Lake, ki v svojem razmišljanju, naslovljenem »Screenwriter's Perspective«, poudarja, da naloga filmske adaptacije ni v tem, da preprosto »prepiše« zgodbo iz knjige na filmsko platno. Niti najbolj dobeseden prepis (npr. dialogov iz knjige) namreč ne more na filmskem platnu učinkovati enako kot v knjigi. Zato je glavna naloga filmskega scenarista, ki pripravlja adaptacijo knjižne predloge po avtoričinem mnenju v tem, da seže čim globlje, do samega bistva zgodbe, ki jo namerava uporabiti, zgodbo usvoji in nato najde način, da jo pove »na novo« v filmski obliki. (Lake, 2012: 408-409)

Z besedami Mary H. Snyder: »stremeti moramo k *poroki* dveh različnih medijev, filma in knjige, a obenem razumeti, da sta dve *različni* entiteti, ki lahko v odnosu drug do drugega funkcionirata le, če spoštujeta medsebojne razlike. « (Snyder, 2011: 143)

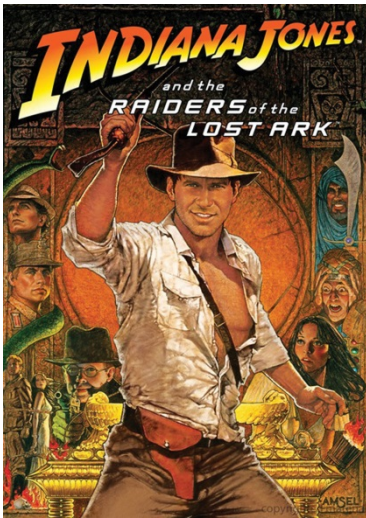
Kakšna je torej prihodnost filmskih adaptacij književnih predlog?

Peter Lev filmske adaptacije prihodnosti vidi kot dodelan »hibrid« različnih umetnosti in elementov vsakdanjega življenja: za vir navdiha lahko filmskemu ustvarjalcu tako služijo najrazličnejši zgodovinski dogodki, televizijski šovi in aktualne novice na eni ter visoko cenjena slikarska in fotografska dela na drugi strani. (Lev, 2007: 335-336)

Če verjamemo trditvi, da najboljšo napoved prihodnosti že skriva zgodovina, bomo hitro ugotovili, da so filmi, do sedaj posneti po knjižnih predlogah, navkljub nekaterim pogledom »izpod čela« poželi s strani kritiške javnosti tudi veliko odobravanja: Z oskarjem je tako v filmski zgodovini bilo nagrajenih prek 40 filmov, posnetih po knjižni predlogi. Izstopajo številni prominentni naslovi, kot so *V vrtincu*, *Boter*, *Let nad kukavičjim gnezdrom*, *Oliver Twist*, *Forrest Gump*, *Gospodar prstanov* in *Revni milijonar*. Gledano iz te perspektive se torej za prihodnost filmskih adaptacij ni bati.

Seveda pa se adaptacije tekom razvoja filmske umetnosti niso dogajale zgolj na enosmerni relaciji knjiga – film. Z vstopom v 21. stoletje je (p)ostal gost »promet« tudi v obratni smeri. O številnih poskusih *književnih* adaptacij *filmskih* predlog bova govorili v naslednjem poglavju.

3.4 IZ FILMA V KNJIGO: OŽIVLJEN TREND V SODOBNI UMETNOSTI?

Slika 4: Ena prvih knjižnih uspešnic, napisanih po filmskem scenariju

Pravzaprav imajo tudi književne adaptacije filmov svojo zgodovino. V spletni kolumni iz junija 2013 Christopher Schultz navaja, da so svoj prvi vrhunec doživele že v 70. letih 20. stoletja, ko so se nekatere mehko vezane izdaje knjig, spisanih po tedanjih filmskih uspešnicah, prodajale v milijonih izvodov. Avtor navaja primere, kot so *Žrelo*, *Znamenje*, *Vojna zvezd*, *Planet opic*, *Indiana Jones* itd. ...⁶

Literarne adaptacije filmov nato v naslednjih desetletjih niso postavljale kakšnih posebnih novih mejnikov, a so vendarle vseskozi tvorile nezanemarljiv del svetovne književne produkcije. V 21. stoletju pa po avtorjevem

mnenju ponovno doživljajo nekakšen preporod z novimi izdajami knjig, posnetih po sodobnih filmskih uspešnicah, kot so *Železni mož*, *Maščevalci*, *Zlovešči otok*, filmska adaptacija serije *Zvezdne steze*, *Avatar*, *Vitez teme* itd. ...⁷

Skoraj malce šokanten podatek v svojem spletnem dnevniku navaja Jim Pagels, ki ugotavlja, da je od leta 2000 vseh 20 najbolj zaslužkarskih ameriških filmov doživeło takšno ali drugačno »literarno« predelavo v obliki mehko vezanih platnic. A obenem dodaja:

»Čprav je morda na prvi pogled očitno, da književne adaptacije doživljajo nov razcvet in njihovo preživetje ni pod vprašajem, je to redko odraz dejanskih literarnih kvalitet tovrstnih adaptacij. Zgodbe, ki jih beremo v takšnih knjigah, so po navadi zgolj poskusi imitacij že videnega/povedanega v filmu, brez kakšnega koli ustvarjalnega prispevka avtorja.«⁸

Avtor zato močno zagovarja teorijo, ki v književnih adaptacijah vidi zgolj »preslikave« ali v najboljšem primeru nepotrebne »razširitve« obstoječih filmskih scenarijev. Bistvo takih poskusov pa se po njegovem mnenju skriva nikjer drugje kot v dobičkarski naravi ameriške filmske industrije, ki prek filmskega studia ali založniške hiše izvaja »razpise« za izid literarne adaptacije, v zadnjem času večkrat celo še preden je sploh posnet film.

⁶ Litreactor, Columns, 5. junij 2013, <http://litreactor.com/columns/why-do-we-read-novelizations> (pridobljeno 20. januarja 2014).

⁷ Ibid.

⁸ Slate, Blogs, 16. april 2012, http://www.slate.com/blogs/browbeat/2012/04/16/novelizations_of_movies_why_do_people_still_write_them_.html (pridobljeno 19. januar 2014).

Malce bolj prizanesljiv je v svoji analizi Christopher Schultz, ki poudarja, da imajo literarne adaptacije lahko tudi svoje odlike: po njegovem mnenju je nekaterim avtorjem uspelo, da so misli in dileme filmskih junakov, ki so na filmskem platnu ostale neizrečene, uspešno »prevedli« v jezik nastajajočega besedila. Prav tako je literarna adaptacija lahko uspešna, če avtorju uspe razkriti ozadje tistih filmskih kadrov, ki so sicer vsebinsko zapleteni in časovno omejeni. To so kvalitete, ki lahko literarno adaptacijo po avtorjevem mnenju predstavijo v pozitivni luči, saj slednja ne deluje zgolj kot imitacija, temveč smiselna razširitev filmske predloge.

Kakorkoli, ostaja dejstvo, da se za literarnimi adaptacijami filmov skriva dobro naoljen stroj ponudbe in povpraševanja. Knjige, napisane po filmskih predlogah, bomo našli na tistih mestih, ki številnim avtorjem predstavljajo žalostno utelešenje potrošniškega ideala: v supermarketih, na letališčih, celo v drogerijah.

Toda, ali imamo pravico, da obsojamo ljudi, če berejo ali gledajo tisto, kar jim je všeč oziroma za kar pač najdejo čas? Dejstvo je, da ljudje radi spremljamo literarne in filmske adaptacije, ker nas zanima, na kakšen način je nekdo drug videl tisto, kar smo že videli sami. Presoja o kvaliteti adaptacije pa je konec koncev vedno naša *osebna stvar*.

4 UPRIZORITVE KNJIŽEVNIH DEL NA FILMSKEM PLATNU: PRAKTIČNI PRIMERI

Predpostavka o subjektivnosti presojanja kvalitete književnih del in njihovih adaptacij je vodilo najinega pisanja v tem razdelku raziskovalne naloge. Lotili sva se branja nekaterih primerkov knjižnih predlog, ki so nato postale film in napisali svoja kritična mnenja o njih. Poiskali sva podobnosti in razlike med knjigo in filmom ter ugotavljali, kaj bi se dalo narediti boljše.

Poglavje sva razdelili v dva sklopa. V prvem sklopu sva se podali na potovanje v Hollywood in obravnavali tri primerke iz žanra fantazijskih romanov, ki so v zadnjem času še posebej popularni, v drugem sklopu pa sva malo pobrskali še po domačih tleh.

4.1 BARVE DOMIŠLJIJE: NAMIŠLJENI SVETOV FANTAZIJSKIH ROMANOV V FILMSKEM JEZIKU HOLLYWOODA

4.1.1 NESKONČNA ZGODBA

Prebrala sem knjigo Michaela Endeja, naslovljeno Neskončna zgodba, zatem pa pogledala istoimenski film v režiji Wolfganga Petersena. Knjiga mi je bila zelo všeč, medtem ko me film sploh ni prepričal.

Michael Ende je zgodbo, ki je prvič izšla leta 1979, zasnoval okoli osamljenega dečka z imenom Bastian Balthazar Bux, ki odkrije vzporedni svet v knjigi Neskončna zgodba. Knjigo najde v neki knjigarni, kamor se zateče pred nepridipravi. Kljub opozorilom prodajalca, da je knjiga lahko nevarna, si jo Bastian "sposodi" in se zakoplje vanjo. Tako kot v knjigi, ki jo držimo v roki bralci, tudi Bastianova različica fanta v vsako novo poglavje popelje z lepo oblikovanimi inicialkami. Bolj ko se pogloblja v knjigo, bolj postane tudi sam vpleten v tegobe, ki pestijo deželo Fantazijo in njeno princeso.

V knjigi me je pravzaprav prepričalo vse. Všeč mi je, ker so zelo nazorno opisani kraji in osebe. Knjiga ima polno vsebino, ki se mi je zdela zelo zanimiva za branje predvsem zaradi tega, ker se v knjigi prepletata dve zgodbi. Film v primerjavi s knjigo razočara iz več razlogov, najbolj pa zaradi tega, ker je izpuščenih veliko pomembnih delov, ki so bili v knjigi ključnega pomena.

Po mojem mnenju bi bilo potrebno v filmu spremeniti tudi rekvizite. Glede na to, da Neskončna zgodba spada v žanr fantazijskega filma, so se mi uporabljeni rekviziti zdeli precej dolgočasni. Začetek in konec filma nista nič kaj podobna tistim v knjigi,

čeprav sta bila v njej zelo prepričljiva. Prav tako delujejo nekako okorno nekateri liki in kulise. Film me je pravzaprav bolj spominjal na lutkovno predstavo kot na film.

Glavni junak Bastijan je bil v filmu po zunanosti zelo drugačen, kot je bil opisan v knjigi, po značaju pa so ga v filmu zadeli. Žal v filmu izpustijo zelo pomemben del iz knjige, ko Bastijan zavlada Fantaziji. V tistem delu se je po značaju precej spremenil. Postal je bolj samozavesten, pogumen in je tudi mislil da je najpomembnejši med vsemi.

Režiser filma je precej spremenil zgodbo, a kljub temu pak je še vseeno ostala podobna zgodbi v knjigi. Izpustil je zelo veliko dogodkov. Zdi se mi, da ne bi smel izpustiti dela, kjer Bastijan sprva ostane v Fantaziji, nato pa se vrne nazaj v svoj svet. Izpuščen je bil tudi dogodek, kjer se bojuje proti Atreju. Prav tako je v filmu npr. dogodek, ko gre zdravnik Kairon na dolgo potovanje, da bi našel Atreja in mu izročil avrin, prikazan čisto drugače: Atrej se namreč že takoj pojavi na Slonokoščnem stolpu, četudi ga nihče ni šel iskat.

Po mojem mnenju režiser so to pomembni detalji iz knjige, ki si jih režiser in scenarist ne bi smela dovoliti izpustiti, zato film name ni naredil tako pozitivnega vtisa kot knjiga.

4.1.2 ERAGON

Zgodba pripoveduje o kmečkem fantu Eragonu. Nima staršev, zato živi pri svojem stricu in bratrancu. Nekega dne naleti na nenavaden moder kamen, za katerega se kasneje izkaže, da je pravzaprav zmajevo jajce. Iz njega se izvali modra zmajčica Saphira, ki je poleg kraljevega zmaja edina te vrste. Z Eragonom spleteta posebno medsebojno vez, v kateri se lahko sporazumevata z mislimi. Saphira v približno mesecu dni zraste do velikosti, kot jo dosežejo odrasli zmaji, medtem ko je v svoji duši še vedno mlad, nebogljen zmajček. Ko zlobni kralj Galbatorix izve za Saphiro, pošlje nad njo in Eragona svoje podložnike Ra'zace. Ti ubijejo njegovega strica, Eragon pa se s Saphiro in vaškim pravljíčarjem, bivšim Zmajevim Jezdecem, odpravi na potovanje, na katerem iščejo Vardne, skupino upornikov, ki želijo propad kralja. Pravljíčar umre, Eragonu in Saphiri pa se pridruži Murtagh, ker si želi, da bi med bitko proti kralju opral krivdo svojega očeta, ki je Zmajeve Jezdece izdal kralju, le-ta pa jih je napadel in iztrebil. Na svojem potovanju rešita tudi vilinko Aryo, ki je varovala zmajevo jajce preden ga je našel Eragon. Zgodba je zelo zanimiva in tudi film jo predstavi na zanimiv način. Prepričljive so scene, v katerih Eragon in zmajevka letita nad izredno lepo pokrajino. Leteči zmaj je prikazan zelo realistično, tako da imaš občutek, kot da gre za resnični dogodek. Ko mu je zmajevka v knjigi

med letenjem pokazala, kako se lahko njune misli, čustva in vid povežejo v eno, je njegovo telo padlo v trans, a se še vedno obdržalo na zmajevki. V filmu pa je bil ta dogodek prikazan na malo drugačen način: Eragon je čisto normalno govoril in se premikal na njenem hrbtu, le njegove oči so videle skozi Saphirine oči. Malce moteči so manjši detajli: npr. njegove sanje o vilinki - v knjigi je njeno ime zvedel šele, ko sta jo z Murtaghom rešila iz kraljeve ječe, v filmu pa mu je vse to povedala skozi sanje, še preden sta sploh prispela do gradu. Tudi Pravljíčarjeva smrt je bila v filmu prikazana po svoje. V knjigi sta ga Ra'zaca ubila še preden so prišli do gradu, v filmu pa ga je kraljev pribočnik Senca ubil na gradu.

Zgodba je v filmu bila zelo pomešana. Med gledanjem filma si zmeden, saj izpuščajo tako pomembne kot manj pomembne dogodke, kar je dokaj razumljivo, saj knjiga ni ravno kratka, film pa ne sme biti predolg in vsebovati vseh detajlov iz knjige. Igralci so dobro odigrali svoje vloge, le Eragona sem si predstavljala malo drugače. Po videzu je ustrezal opisu v knjigi, le da je deloval malo starejše. Tudi njegov filmski karakter se ni ujel s karakterjem iz knjige. V knjigi je Eragon trmast, nepremišljen, v filmu pa bolj umirjen.

V filmu zmanjka tudi kakšen zabaven trenutek iz knjige. Na poti je pravljíčar Brom velikokrat zbadal Eragona in fant mu je kdaj tudi vrnil z zbadanjem, a tega v filmu nisem zasledila, čeprav je bilo takšnih pogovorov v knjigi veliko. V filmu me prav tako ni prepričala vez med Eragonom in Saphiro. Bila je drugačna kot v knjigi, kjer ga je, čeprav je bila mlajša, Saphira velikokrat okregala zaradi nepremišljenosti. V filmu tega nisem zasledila. Res pa je, da sta se v filmu bolj povezala, saj je Brom Eragona velikokrat okregal, zato tudi med njima ni bilo prave prijateljske veze, ki pa je v knjigi zelo jasna.

Stvar, ki me je zmotila pri filmu, je tudi kader na začetku filma, v katerem se Saphira kot majhen zmajček uči leteti. V knjigi njena rast traja približno mesec dni, v filmu pa, ko je prvič vzletela kot majhen zmajček, odleti med oblake. Ko se vrne nazaj k svojemu Jezdecu, je že v velikosti odraslega zmaja, čeprav je še vedno mlada zmajevka, stara približno en mesec. To so dokazi, da si je režiser vzela veliko filmske svobode. Je pa film še vedno zelo dober, čeprav se ne ujema povsem s knjigo.

4.1.3 PIJEVO ŽIVLJENJE

Pijevo življenje je pripoved o dečku, sinu lastnika živalskega vrta, ki ve vse o živalih. Je iskren pripadnik treh različnih veroizpovedi. Ko s starši potuje v Kanado, doživi brodolom in se znajde v reševalnem čolnu sam – no, ne povsem sam – z velikim

bengalskim tigrom. Začne se dolga, naporna in slikovita pustolovščina, v kateri mora deček pokazati vse svoje znanje in iznajdljivost ..

V knjigi me je prepričala predvsem zelo izvirna zgodba. Pijevo otroštvo, zgodba o tem, kako dobi svoje ime, opisi živalskega vrta njegovega očeta in njegovo potovanje v čolnu so predstavljeni izjemno slikovito in z bogatim jezikom.

Tudi filmu uspe zelo barvito prikazati domišljjski svet iz knjige. Zelo prepričljiv je del, ko Pi najde otok, poln surikat. S pomočjo sodobne tehnologije je tudi tiger, njegov spremljevalec, zelo dobro prikazan – videti je resničen, strašen, njegovi gibi pa popolnoma naravni. Tudi narava je čudovito prikazana, z ogromnimi kiti, igrivimi delfini in morsko globino z meduzami.

Zdi se mi, da tako v knjigi kot v filmu ne bi bilo treba nič spremeniti. Morda knjigi ne bi »škodilo«, če bi bili opisi dogodkov ali krajev manj obsežni, saj je tega res veliko. Po drugi strani pa je zgodba zastavljena tako, da bi morda brez teh opisov izpadla manj slikovito in bolj suhoparno.

Menim, da je film zelo »zvesto« prikazal bistvene vsebinske elemente iz knjige, kot je npr. značaj glavnega junaka. Morda bi bilo prav, da bi bil v film vključen tudi del, ko Pi oslepi in sreča še enega brodolomca Francoza, ki je prav tako slep. Ko pride Francoz na Pijev čoln, ga napade tiger in ga poje, kar bi bilo zanimivo videti tudi na filmskem platnu. V filmu pa je v primerjavi s knjigo še bolj efektivno prikazan otok, na katerega naleti Pi, saj si ga po opisu v knjigi ne moreš tako dobro predstavljati.

Filmu v primeru Pijevega življenja ni kaj očitati in o tem pričajo tudi številne nagrade, ki jih je prejel. Kljub temu da fotografija, rekviziti in liki prikazujejo domišljjski svet, delujejo zelo naravno in doživeto. Gledalec na ta način po ogledu filma ni razočaran, kot se velikokrat zgodi, ko pred tem prebere knjigo.

4.2 SIVE PODOBE RESNIČNOSTI: REALIZEM V SLOVENSKEM LITERARNEM IN FILMSKEM USTVARJANJU

4.2.1 SREČA NA VRVICI

Teci, teci, kuža moj in *Sreča na vrvici* sta naslova dveh priljubljenih povesti pisatelja Vitana Mala. Zanimivost, ki se skriva za obema naslovoma, je, da gre pravzaprav za isto zgodbo, ki jo je pisatelj povedal dvakrat – obakrat na malce drugačen način. Kaj se je torej zgodilo? Na podlagi Malove knjige *Teci, teci, kuža moj* je režiser Jane Kavčič napisal scenarij in posnel film z naslovom *Sreča na vrvici*. Pisatelj pa je zatem v roke vzel režiserjevo snemalno knjigo in še preden je film prišel v kinematografske dvorane, ga je predelal v novo različico svoje pripovedi o dečku in psu. V tem poglavju sva se lotili primerjave prve knjige *Teci, teci, kuža moj* s filmom *Sreča na vrvici*.

Knjiga ima bogato vsebino, v njej se vseskozi kaj dogaja in nikoli ni dolgčas. Opisi so zelo slikoviti, betonsko naselje, v katerem živijo otroci, je npr. opisano takole:

»Železnobetonske stopnice so kakor razmetane škatle segale nekam pod nebo, globoko pod seboj pa med asfaltiranimi potkami skrivajo majhen travnik, podoben rjavkasti blazini.«

Upodobitev naselja na filmskem platnu ustreza tem opisom (ljubljska Bratoževa ploščad), čeprav je točno takšno »preslikavo«, kot jo je z besedami slikovito opisal avtor, na filmskem platnu težko doseči, saj je uporabljene veliko metaforike.

Glavna oseba, Tomaž, se tako v knjigi kot v filmu (kjer je sicer poimenovan kot Matic) zdi prijazen in pošten fant, ki ve, kaj je prav in kaj ne. Nekateri otroci so na začetku povesti Tomaževi (Matičevi) nasprotniki. Odnosi med Maticem in poglavarjem Črnim bliskom so čedalje bolj napeti in to se še stopnjuje, kot Jakob ugizne Črnega bliska, ki ga draži. A stvari se pomirijo, ko Matic reši »poglavarja« pred policistom, za kar mu je zelo hvaležen. Otroke iz naselja torej združi pes in takšen razplet se zgodi tako v filmu kot v knjigi.

V knjigi zasledimo tudi dogodek, ko Neli iz Matičevega bloka z rdečilom za ustnice napiše na vrata grafit »Matic ima rad Mileno« in nariše srce. V filmu je ta kader predstavljen na izviren način, s spretno uporabo filmske kamere: Matic in Milena se pogovarjata čez zaprta vrata, ker Matic ne sme iti ven, medtem pa Neli posluša njun pogovor.

V knjigi je še posebej prepričljivo opisan dogodek med nevihto, ko Tomaž steče k Tarzanu v gozd, kar dokazuje njegovo ljubezen do psa. V filmu, na drugi strani, pa je izvrstno uprizorjena končna sprava med otroki, saj je igralcem z doživeto igro uspelo pokazati občutja, ki so jih v tistem trenutku imeli otroci. Konec je v knjigi in filmu prikazan malce drugače (v filmu mora Jakob nazaj k dreserju, v knjigi pa Tarzana posvoji Marko, ki živi na deželi), a je v obeh primerih srečen.

4.2.2 PETELINJI ZAJTRK

Zgodba v knjigi Ferija Lainščak me osebno ne prepriča povsem. Ni mi zanimiva, ker me takšne vsebine enostavno ne pritegnejo. Vse se odvija zelo počasi, avtor je zelo pozoren na detajle, a mu po mojem mnenju manjka občutka za dinamiko v zgodbi. Gre za ljubezensko zgodbo, v kateri ima glavno vlogo Adi Slavinec (Dj), ki se kot vajenec zaposli pri avtomehaničnem mojstru Gajašu. Takrat v njegovo življenje vstopi Bronja, ki je poročena z Lepcem, zvodnikom in lokalno barabo. Zapleteta se v nevarno ljubezensko razmerje.

V filmu si je režiser vzela kar nekaj filmske svobode: V knjigi je glavni oseba ime Dj, v filmu pa se imenuje Djuro. Bronja ima v filmu hčerko, v knjigi pa 10-letnega sina Inga. V knjigi mojster Gajaš ubije Lepca v gostilni Pri Babiču, saj mu je Lepec podtaknil Severinino dvojnico, v filmu pa Lepec pride v Gajaševo delavnico in se norčuje iz mojstra. Na večerjo bi moral pripeljati pevko Severino, ki je bila takrat v mestu, a seveda tega ni storil. Norčeval se je Gajaševi naivnosti, zato slednji brez besed odide v hišo, Lepec pa prisede k Djuru. Gajaš se vrne iz hiše in ustrelji Lepca.

Všeč so mi bili igralci, saj so se poglobili v svoj lik in res dobro odigrali svojo vlogo. Edini igralec, ki nekako ne prepriča, je Dario Varga-, v filmu Lepec. Vlogo je odigral spodobno, ker pa sem ga večkrat videla v drugih, bolj veselih vlogah, se nisem mogla navaditi, da ima v tem delu negativno vlogo barabe in zvodnika. Mislim, da je Primož Bezjak zelo dobro upodobil Djura v filmu. Razumel je njegov karakter in ga dobro odigral.

V filmu kar nekajkrat uporabijo skoraj dobesedne dialoge. A ker se zgodba v knjigi dogaja prepočasi, to name nima takega posebnega učinka. Občutek imam, da film dosti bolje povzame vsebino kot knjiga, ki jo kvečjemu razvleče. Vendar je to konec koncev odvisno od posameznika. V knjigi je zgodba šla mimo mene bolj megleno. Običajno se me vsaka zgodba dotakne, če ne z vsebino, pa vsaj z načinom pisateljevega izražanja, oseb ali pa kraja dogajanja.

Osebnost se me je najbolj dotaknil Djurov karakter, tako v knjigi kot v filmu. Dojela sem ga kot mirnega človeka, ki pusti, da mu drugi pravijo, kaj naj naredi. Občutek imam, da se je zato, ker je ves čas počel, kar je bilo drugim volja, zapletel v ljubezensko razmerje z Bronjo. Vidi se tudi, da Bronja obžaluje zvezo z Lepcem. Čeprav imata otroka, bi bila Bronja raje z Djurom.

V filmu prepriča tudi mojster Gajaš. Njegove izjave so zabavne, prav tako tudi njegove reakcije na dejanja povsem mirnega in tihega Djura. Menim, da je ta igralec ena izmed številnih svetlih točk filma, ki je v tem primeru knjigo celo zasenčil.

4.2.3 *DISTORZIJA*

Zgodba pripoveduje o Piksiju (njegovo pravo ime je Dejan), gimnazijcu in mladostnem uporniku, ki igra kitaro v punk rock bandu The Outsiders. V bandu sta tudi prijatelja, basist Pejo in bobnar Sani. V zgodbi izvemo, da The Outsiders radi tekmujejo z drugim bandom Magics, ki v glasbi vidijo priložnost za hiter in lahko zaslužen denar z izvajanjem glasbe brez globlje vsebine. Piksijev band pa želi dokazati, da ima glasba lahko tudi zelo globok pomen.

Film je precej dober in v primerjavi s knjigo ne razočara. K temu, da je blizu mladostnikom, lahko veliko pripomore uporaba slenga tako v knjigi kot v filmu. Tudi humorja je na pretek. Film predstavlja probleme, ki so v času pubertete najbolj izpostavljeni, npr. težave s starši, ljubezen ... V filmu malce razočarajo le nekateri igralci, pri katerih se vidi, da so se tekst naučili na pamet in svoje vloge niso odigrali kaj preveč doživeto. Res pa je, da to ne izniči sicer pozitivnega vtisa, ki ga napravi film.

Močno je tudi sporočilo ukvarjanja z glasbo kot možnega izhoda pred tegobami resničnosti. Ni se težko vživeti v Piksija in njegove prijatelje, če tudi sam v glasbi vidiš možnost za takšen »pobeg«.

V filmu so nekateri dialogi zelo podobni, ali celo kar enaki tistim v knjigi. Še posebej je to očitno v kadru, ko Badi (pevec skupine Magics) pride s kamero v vadbeni prostor (bolje rečeno brlog) Piksijevega banda in se iz njih norčuje, ker takrat niso imeli pevca (prejšnji pevec jih je zapustil in s sabo npr. vzel tudi bobne).

Liki se me v filmu niso dotaknili toliko kot v knjigi, saj sem si jih v knjigi s pomočjo svoje domišljije predstavljala malce bolj uporniške in divje, kot so bili nato predstavljeni na filmskem platnu. Igralci v bandu sploh niso zgledali kot punk/rockerji, ampak kot preprosto oblečeni najstniki.

Poanta zgodbe je zelo pozitivna, saj Piksi s tem, ko igra v punk rock bandu, živi svoje sanje in jih deli s svojimi prijatelji. Menim, da sta tako knjiga kot film zelo vredna ogleda, saj se v njiju skriva pobuda za večji družbeni angažma mladostnikov: Je zelo preprosta, a učinkovita: »Nared neki!«.

5 RAZISKAVA

5.1 METODOLOGIJA

V sklopu svoje raziskovalne naloge sva izvedli raziskavo v obliki ankete med celjskimi osnovnošolci in srednješolci. Za metodo zbiranja podatkov sva izbrali anketni vprašalnik. Zanimalo naju je predvsem, kakšen je odnos najstnikov do filma in knjige, pri čemer sva se osredotočili na naslednje parametre: kakšne so njihove *navade* s področja branja knjig in gledanja filmov, kakše *vtise in občutja* doživljajo ob ogledu filmov, ustvarjenih po prebrani knjižni predlogi in v končni fazi tudi, kakšno je njihovo osebno *mnenje* o problematiki filmskih adaptacij književnih predlog (morebitne prednosti, pomanjkljivosti filma v primerjavi s knjigo itd. ...).

Anketni vprašalnik je razdeljen na vsebinske sklope, ki jih smiselno zaokrožujeta notranja logika in kontinuiteta zastavljenih vprašanj. Subjektivna narava tematike naju je nagovorila k temu, da bistvena vprašanja v anketi strukturirava v obliki *trditev*, pod katerimi lahko učenci označijo svojo mero strinjanja in s tem nakažejo svoje mnenje. Z izjemo enega so vsa vprašanja zaprtega tipa.

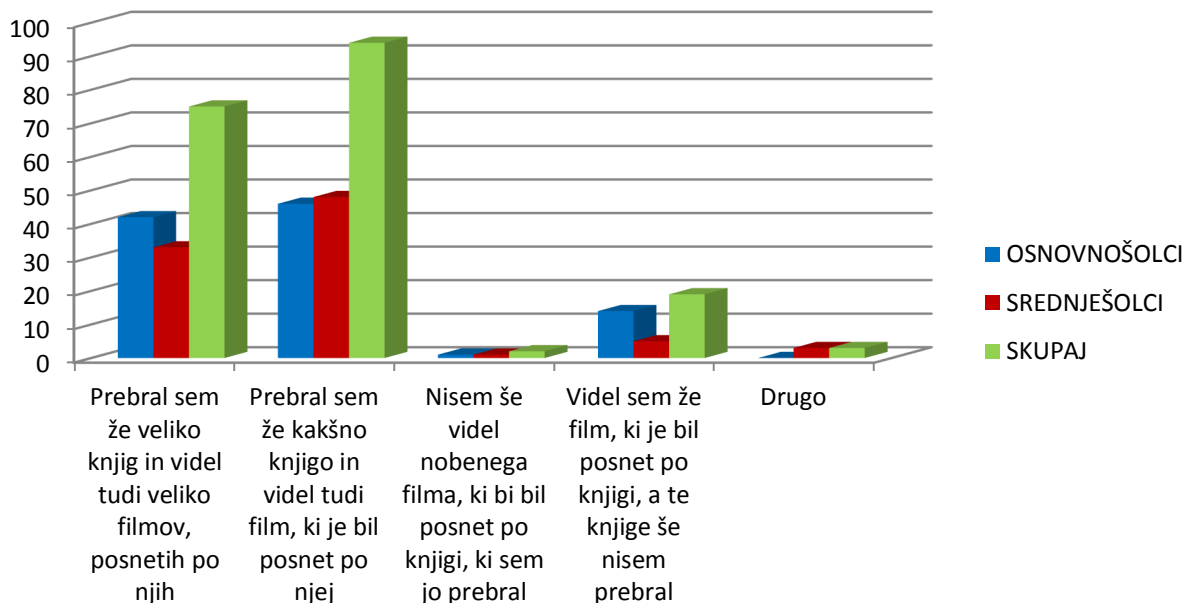
Ankete sva razdelili med 103 učence 3. triade III. osnovne šole Celje in 90 učencev 2., 3. in 4. letnika I. gimnazije Celje. Vzorec torej zajema dve starostni skupini iz populacije celjskih najstnikov med 12. in 18. letom starosti: osnovnošolce od 12. do 15. leta starosti in srednješolce od 16. do 18. leta starosti. V analizi, ki sledi, sva omenjeni skupini primerjali med sabo in ugotavljali, kakšne so razlike, podobnosti ali morebitna odstopanja v njihovem dojetju knjige in filma.

5.2 ANALIZA POSAMEZNIH VPRAŠANJ

5.2.1 *Že od nekdanj so filmski scenaristi svoj »material« za film zelo radi poiskali v znanih književnih junakih. Čeprav se v zadnjem času filmska industrija (tudi slovenska) v veliki meri poslužuje tudi t. i. »izvirnih scenarijev«, še vedno najdemo veliko poskusov, kako narediti uspešno filmsko uprizoritev književnega dela. Pod katero od navedenih trditev se najdeš?*

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
Prebral sem že veliko knjig in videl tudi veliko filmov, posnetih po njih	42	40	33	37	75	39
Prebral sem že kakšno knjigo in videl tudi film, ki je bil posnet po njej	46	45	48	53	94	49
Nisem še videl nobenega filma, ki bi bil posnet po knjigi, ki sem jo prebral	1	1	1	1	2	1
Videl sem že film, ki je bil posnet po knjigi, a te knjige še nisem prebral	14	14	5	6	19	10
Drugo	0	0	3	3	3	1
SKUPAJ	103	100	90	100	193	100

Tabela 1: Delež vprašanih, ki so si že ogledali filmsko adaptacijo prebrane knjige

Graf 1: Delež vprašanih, ki so si že ogledali filmsko adaptacijo prebrane knjige

Pri prvem vprašanju, zastavljenem v anketnem vprašalniku, naju je zanimalo, koliko anketirancev je že sploh kdaj videlo kakšno filmsko adaptacijo prebranega dela. Vprašanje sva zastavili kot nekakšen »filter« za nadaljevanje reševanja ankete, saj učencem, ki so odgovorili, da so jim bodisi filmske adaptacije ali njihove književne predloge popolna neznanka, ni bilo treba odgovarjati na nadaljnja vprašanja.

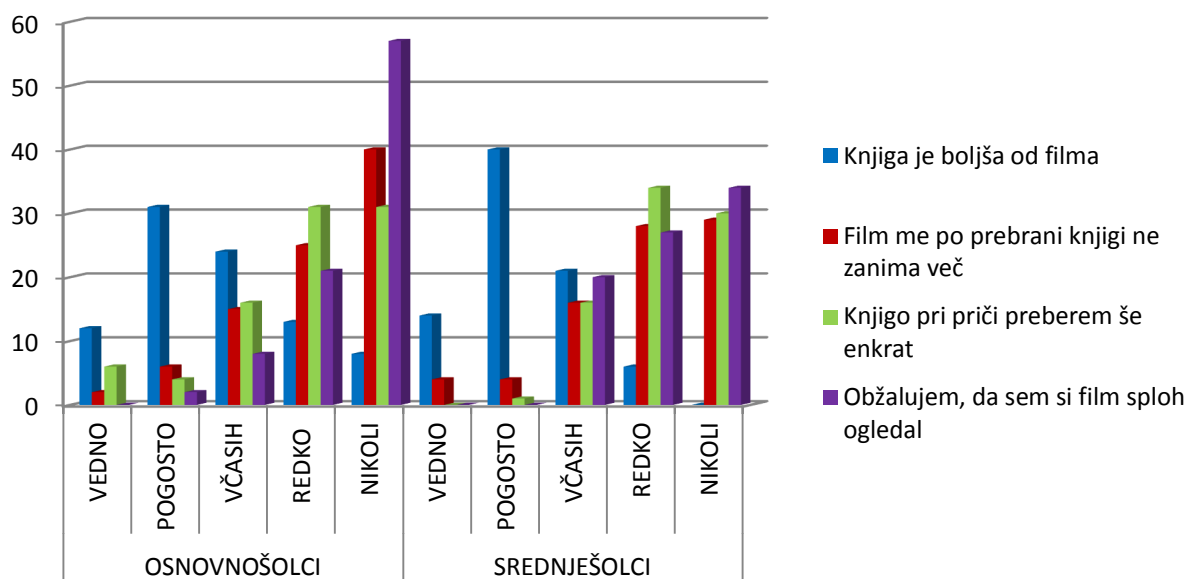
Rezultati kažejo, da je večina osnovnošolcev in srednješolcev že kdaj pogledala kakšen film, posnet po prebrani knjižni predlogi. Delež vprašanih, ki so nadaljevali z reševanjem ankete, je torej sorazmerno visok tako pri osnovnošolcih kot pri srednješolcih, a kljub temu bode v oči podatek, da je kar 14 % osnovnošolcev in 10 % srednješolcev še vedno takih, ki bodisi niso videli nobene filmske adaptacije prebrane knjige ali pa se tega preprosto ne spomnijo. Zato morava na tem mestu **prvo hipotezo potrditi le delno**, saj to, da bi *vsakdo* od osnovnošolcev in srednješolcev že kdaj videl filmsko adaptacijo prebrane knjižne predloge, ne velja povsem. Kvečjemu lahko trdimo, da to velja za pretežni del vprašanih.

5.2.2 *Kakšni so bili (po navadi) tvoji občutki po ogledu filma, posnetega po knjigi, ki si jo že prebral?*

	OSNOVNOŠOLCI					SREDNJEŠOLCI				
	V	P	Vč	R	N	V	P	Vč	R	N
Knjiga je boljša od filma	12	31	24	13	8	14	40	21	6	0
Film me po prebrani knjigi ne zanima več	2	6	15	25	40	4	4	16	28	29
Knjigo pri priči preberem še enkrat	6	4	16	31	31	0	1	16	34	30
Obžalujem, da sem si film sploh ogledal	0	2	8	21	57	0	0	20	27	34

V=vedno; P=pogosto; Vč=včasih; R=redko; N=nikoli

Tabela 2: Odnos vprašanih do filmski adaptacij prebranih del

Graf 2: Odnos vprašanih do filmskih adaptacij prebranih del

Naslednji sklop je že namenjen tistim, ki so se prebili skozi sito prvega vprašanja. Sestavljajo ga 4 trditve, pri katerih je bilo s petimi »stopnjami« moč označiti pogostost občutkov in navad, ki jih nekdo ima, kadar filmsko adaptacijo vidi PO prebrani knjižni predlogi.

Prva trditev je bila »Knjiga je boljša od filma«. Ugotovimo lahko, da je najpogostejši odgovor pri tej trditvi »pogosto«, saj ga zagovarja dobra tretjina osnovnošolcev in polovica srednješolcev. Zelo majhen delež vprašanih meni, da je knjiga boljša od filma redko ali nikoli, kar že potrjuje večjo naklonjenost tako osnovnošolske kot srednješolske populacije knjigi v primerjavi s filmom.

Zanimalo naju je tudi, koliko anketirancev je takšnih, ki jih po prebrani knjižni predlogi film ne zanima več, ker že poznajo vsebino iz književne predloge. Ugotavlja, da so takšni učenci redki in da večina osnovnošolcev in srednješolcev filmske adaptacije vselej rada pogleda.

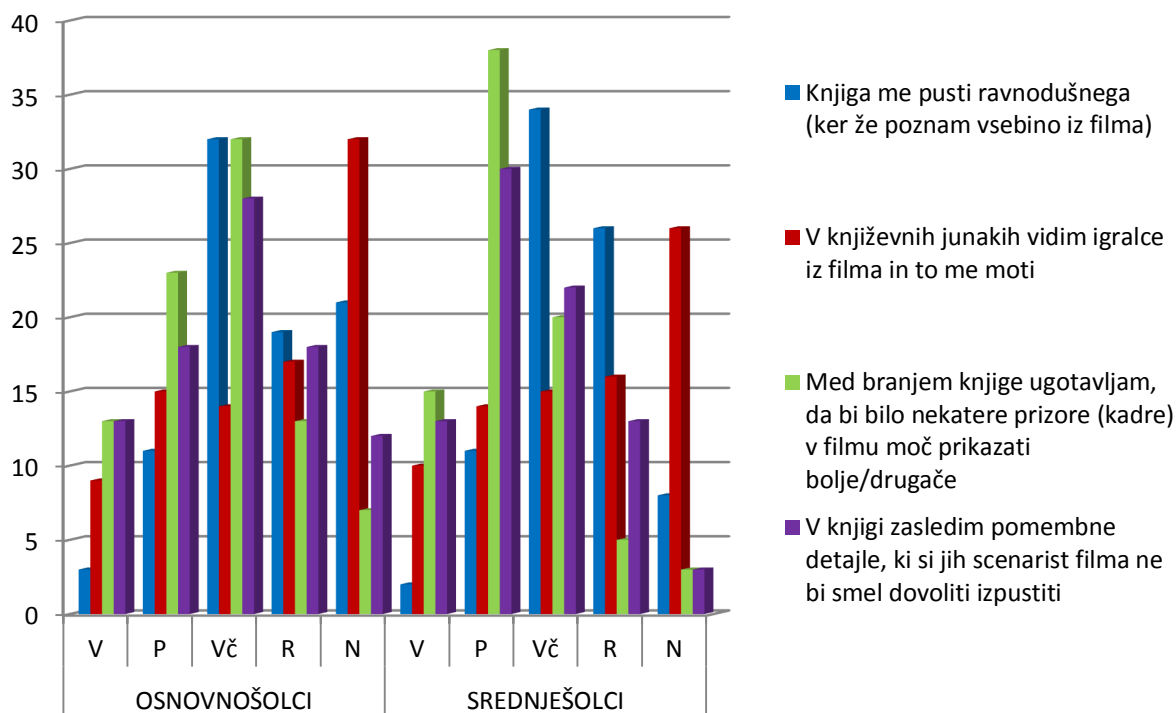
Kakorkoli, redki so tisti, ki bi knjigo, potem ko so film že videli, prebrali še enkrat. Kar 70 % vprašanih osnovnošolcev pravi, da to storijo redko ali nikoli, enako pa trdi 80% srednješolcev. Je pa zanimivo, da vendarle obstaja 7 % delež vprašanih osnovnošolcev, ki trdi, da knjigo VEDNO preberejo še enkrat.

Zadnja trditev v tem sklopu, »Obžalujem, da sem si film sploh ogledal«, je povečini naletela na negativne odzive. Kar 65 % osnovnošolcev nikoli ne obžaluje ogleda filma po prebrani knjigi, dodatnih 23 % pa redko. Malce drugačna, a sorodna situacija je pri srednješolcih, od katerih je 75 % vprašanih redko ali nikoli obžalovalo ogled filmske adaptacije, se pa najde 25 % vprašanih, ki se jim to zgodi včasih. Tu je torej opazna manjša razlika v dveh starostnih skupinah, iz katere lahko sklepamo, da so srednješolci najbrž videli že večje število filmskih adaptacij, med katerimi se je znašla tudi kakšna »nevredna ogleda«. To bi lahko bila posledica dejstva, da z leti postajaš tudi bolj kritičen do tega, kar ti ponudi film.

5.2.3 *Kakšni so bili (po navadi) tvoji občutki po prebrani knjigi, če si jo prebral kasneje kot si videl film?*

	OSNOVNOŠOLCI					SREDNJEŠOLCI				
	V	P	Vč	R	N	V	P	Vč	R	N
Knjiga me pusti ravnodušnega (ker že poznam vsebino iz filma)	3	11	32	19	21	2	11	34	26	8
V književnih junakih vidim igralce iz filma in to me moti	9	15	14	17	32	10	14	15	16	26
Med branjem knjige ugotavljam, da bi bilo nekatere prizore (kadre) v filmu moč prikazati bolje/drugače	13	23	32	13	7	15	38	20	5	3
V knjigi zasledim pomembne detajle, ki si jih scenarist filma ne bi smel dovoliti izpustiti	13	18	28	18	12	13	30	22	13	3
V=vedno; P=pogosto; Vč=včasih; R=redko; N=nikoli										

Tabela 3: Vtis ob ogledu filmske adaptacije po prebrani knjižni predlogi

Graf 3: Vtis ob ogledu filmske adaptacije po prebrani knjižni predlogi

V tem razdelku naju je zanimalo, kakšni so bili osebni vtisi vprašanih v primeru, če so knjigo prebrali *kasneje* kot videli njeno adaptacijo . Ponovno ga sestavljajo 4 trditve, pri katerih je bilo s petimi »stopnjami« moč označiti pogostost nekega občutka.

Ugotoviva lahko, da se to, da bi knjiga pustila kogar koli ravnodušnega (ker že pozna vsebino iz filma), VČASIH dogaja tako osnovnošolcem (36 %) kot srednješolcem (42 %). Zelo redkim se to dogaja vedno ali pogosto, je pa zanimivo dejstvo, da kar 29 % osnovnošolcev poudarja, da se jim to ne zgodi NIKOLI. Ponovno je s strani srednješolske in osnovnošolske populacije opaziti precejšnjo naklonjenost knjigi kot mediju. Seveda pa je trditev obarvana subjektivno, tako da bi, če bi želeli odkriti *razloge*, zakaj določene knjige včasih ne prepričajo, lahko naredili povsem novo raziskavo.

Preveriti sva želeli tudi, če se anketiranim ob branju knjige pogosto dogaja, da med branjem knjige v književnih junakih vidijo igralce iz filma. Odgovori na to vprašanje so malce nepričakovani, kar 37 % osnovnošolcev in 32 % srednješolcev namreč pravi, da se jim to ne zgodi nikoli. To je presenetljiv podatek, a obenem nakazuje, da je veliko knjig v svojih opisih oseb dovolj prepričljivih, da nam zabrišejo »ukoreninjene« podobe iz filma. Drugi glasovi so precej enakomerno porazdeljeni med preostale 4 stopnje.

Pred umestitvijo tretje trditve v ta sklop sva se spraševali, če ni mogoče, da je morda preveč »sugestivne« narave in bova posledično dobili pričakovane, a neiskrene odgovore. Kakorkoli, izkazalo se je, da je bil strah odveč. Odgovori so sicer pričakovano porazdeljeni med tiste osnovnošolce in srednješolce, ki se jim to dogaja vedno, pogosto ali vsaj včasih, a je vendarle opazna razlika med osnovnošolsko in srednješolsko populacijo: pri prvih je tehtnica nagnjena k odgovoru »včasih« (37 %), pri slednjih pa k »pogosto« (47 %). Sklepali bi lahko, da se tukaj ponovno pokaže razvijajoča se »kritičnost« srednješolske populacije do filmskih adaptacij.

Zadnja trditev se smiselno navezuje na prejšnjo, obe pa pod vprašaj postavljata količino svobode, ki si jo lahko dovoli scenarist filma pri svoji adaptaciji.

Mnenje številnih srednješolcev (kar 53 %) je, da si filmski ustvarjalci vedno ali pogosto dovolijo iz filma izpuščati pomembne prizore iz knjige. Malce bolj prizanesljivi so osnovnošolci, od katerih jih največ (32 %) meni, da se to dogaja le včasih. Najbolj zanimiv podatek je, da le 19 % srednješolcev med branjem knjige spotoma nikoli ne »obsoja« filma oziroma to počnejo redko.

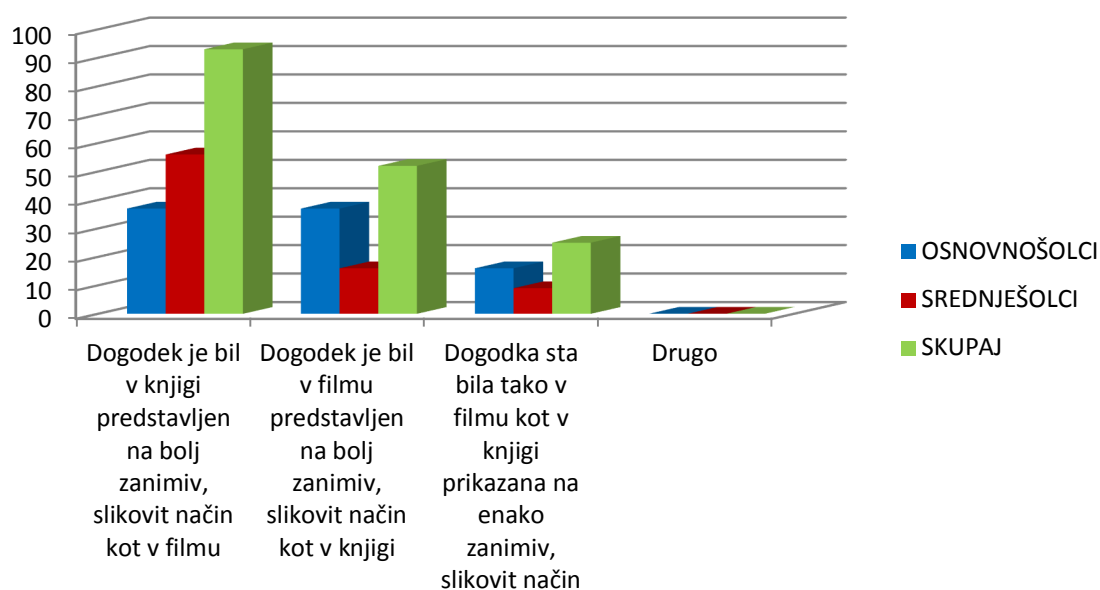
V tem razdelku smo že dobili osnovno predstavo o tem, kakšen je odnos osnovnošolske in srednješolske populacije do filmskih adaptacij. Lahko bi ga označili kot precej zadržanega, saj številni odgovori odkrito kažejo na to, da jih knjiga (predvsem srednješolce) po navadi bolj prepriča kot film. Zato morava na tem mestu **ovreči svojo drugo hipotezo.**

Ali je to morda posledica dejstva, da film v očeh dijakov z leti vse bolj dobiva status manj vredne oblike umetnosti? Na to vprašanje bova poskušali odgovoriti v nadaljevanju.

5.2.4 Recimo, da si prebral določeno knjigo in videl tudi njeno filmsko adaptacijo. Zdaj si zamisli dogodek iz knjige, ki se ga najbolj spomniš. Ali je bila upodobitev tega dogodka bolj zanimiva v knjigi ali v filmu?

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
Dogodek je bil v knjigi predstavljen na bolj zanimiv, slikovit način kot v filmu	36	40	56	70	93	54
Dogodek je bil v filmu predstavljen na bolj zanimiv, slikovit način kot v knjigi	36	40	16	19	52	30
Dogodka sta bila tako v filmu kot v knjigi prikazana na enako zanimiv, slikovit način	16	20	9	11	25	16
Drugo	0	0	0	0	0	0
SKUPAJ	88	100	81	100	171	100

Tabela 4: Primerjava slikovitosti konkretnega dogodka v knjigi in filmu

Graf 4: Primerjava slikovitosti konkretnega dogodka v knjigi in filmu

V tem razdelku sva vprašane pozvali, da se spomnijo konkretnega dogodka iz prebrane knjige, ki so ga uspeli videti tudi v obliki filmske adaptacije in se jim je najbolj vtisnil v spomin.

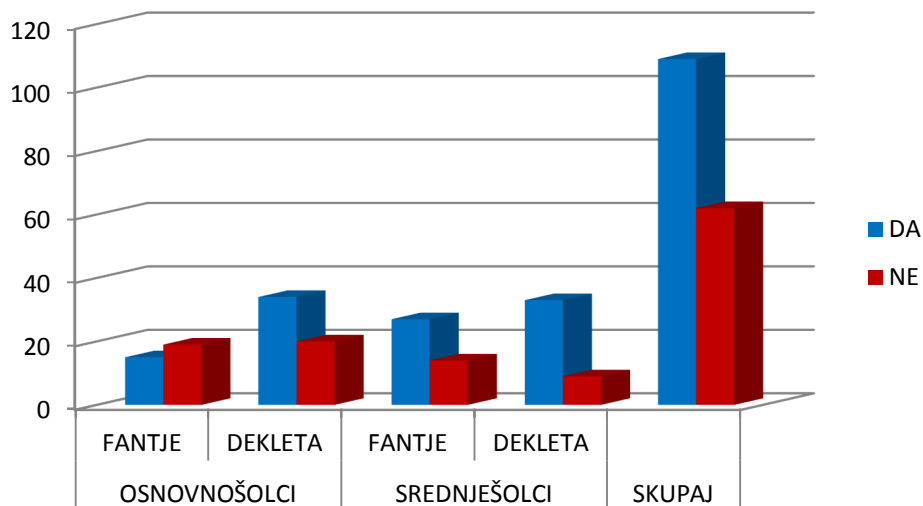
Zanimalo naju je, kolikšnemu deležu vprašanih se je konkretni dogodek zdel bolje predstavljen v knjigi, kolikšnemu v filmu in koliko jih meni, da sta bila v obeh medijih dogodka predstavljena na enako zanimiv in slikovit način. Glede na odgovore na prejšnja vprašanja sva predvidevali, da bo tehtnica nagnjena na stran književnih predlog. Domneva se je izkazalo za delno pravilno, saj je kar 70 % vprašanih srednješolcev obkrožilo prvo možnost. Kakorkoli, mnenje osnovnošolcev je precej bolj deljeno, saj je delež tistih, ki jim je bil dogodek bolj všeč v knjigi, povsem enak deležu tistih, ki jim je bil bolj všeč v knjigi.

Pri tem vprašanju sva ponudili tudi možnost, da učenci napišejo, za dogodek iz katerega filma gre, ker sva želeli dobiti tudi osnoven vpogled v to, kateri so tisti filmi, ki so se najbolj vtisnili v njihov spomin. Nekateri naslovi, ki so se večkrat ponovili, so Gospodar prstanov, Harry Potter, Hobit, saga Somrak, Deček v črtasti pižami, Beležnica in Igre lakote.

5.2.5 *Se spomniš glavne osebe iz knjige? Kako se je njena upodobitev na filmskem platnu razlikovala od tiste v knjigi?*

	OSNOVNOŠOLCI				SREDNJEŠOLCI				SKUPAJ	
	FANTJE		DEKLETA		FANTJE		DEKLETA			
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
DA	15	44	34	62	27	69	33	79	109	58
NE	19	56	20	38	12	31	9	21	80	42
SKUPAJ	34	100	54	100	39	100	42	100	189	100

Tabela 5: Število vprašanih, ki se spomnijo glavne osebe iz knjige

Graf 5: Število vprašanih, ki se spomnijo glavne osebe iz knjige

Pri tem vprašanju sva anketirance pozvali, da pobrskajo po svojem spominu. Najprej sva poskušali ugotoviti, koliko vprašanih se sploh spomni glavne osebe iz knjige, nato pa so imeli možnost tudi razložiti, kako se je po njihovem mnenju upodobitev osebe na filmskem platnu razlikovala od tiste v knjigi. Ker sva pri tem vprašanju pri obdelavi rezultatov opazili nekatera zanimiva odstopanja glede na spol, sva se odločili, da rezultate kot take tudi predstaviva.

Malce zaskrbljujoč je podatek, da se kar 36 % vseh vprašanih ne »spomni« glavne osebe iz prebrane knjige. Pri tem prednjačijo fantje osnovnošolci – kar 56 % jih je takšnih, ki glavne osebe iz knjige ne zmorejo (ali morda ne želijo?) poimenovati. Situacija je malce boljša pri srednješolcih, od katerih se večji del (74 % vprašanih) spomni osebe iz knjige in jo tudi imenuje; še vedno pa so fantje tisti, ki prispevajo levji delež k odstotku tistih, ki se tega ne spomnijo.

Pri podvprašanju o razlikah med upodobitvijo osebe na filmskem platnu in v knjigi sva dobili nekaj zanimivih odgovorov:

- I. »Oseba je imela v filmu drugačno barvo oči, sicer pa sta mi bila oba prikaza všeč.«
- II. »Bella je bila v filmu po videzu popolnoma drugačna, kot sem si jo predstavljala med branjem.«
- III. »Velikokrat se mi zdi, da je za osebo izbran napačen igralec, ki ne ustreza opisu v knjigi.«
- IV. »Harry Potter je v knjigi bolj zanimiv in slikovit.«
- V. »Da, spomnim se osebe. Bolj mi je bila všeč v filmu. Gandalf 4ever!«
- VI. »Njena upodobitev je bila na filmskem platnu drugačna kot v knjigi: pisateljica jo prikaže kot podivjano in pretepaško, v filmu pa je kot običajna najstnica.«

- VII. »Če je igralec pravi, je oseba bolj zanimiva v filmu, saj si lažje predstavljaš njene občutke.«
- VIII. »Oseba mi je bila bolj všeč v knjigi, saj so njeni občutki opisani zelo natančno, te občutke je v filmu velikokrat nemogoče zaslediti.«
- IX. »Knjiga govori o puncu in fantu, ki sta bila brat in sestra. V filmu živita v rejniški družini, v knjigi pa pri pravih starših.«
- X. »Froda lahko v knjigi bolje spoznamo, ker so zajeta vsa njegova dejanja in misli, v filmu pa je njegovo pravo osebnost težje določiti. V knjigi je avtor bralcu prepustil odločitev o videzu osebe, v filmu je ta že določen.«

Nekaj vprašanih je torej uspešno navedlo razlike, ki so jih zasledili bodisi v videzu, značajskih potezah ali družinskem ozadju glavne osebe. To kaže na to, da smo nekateri mladi ljudje vsekakor pozorni na podrobnosti v zgodbah, ki se odvijajo pred našimi očmi – še posebej, če so predstavljeni junaki taki, da v njih prepoznamo tudi del sebe.

5.2.6 Označi, v kolikšni meri se strinjaš s trditvami

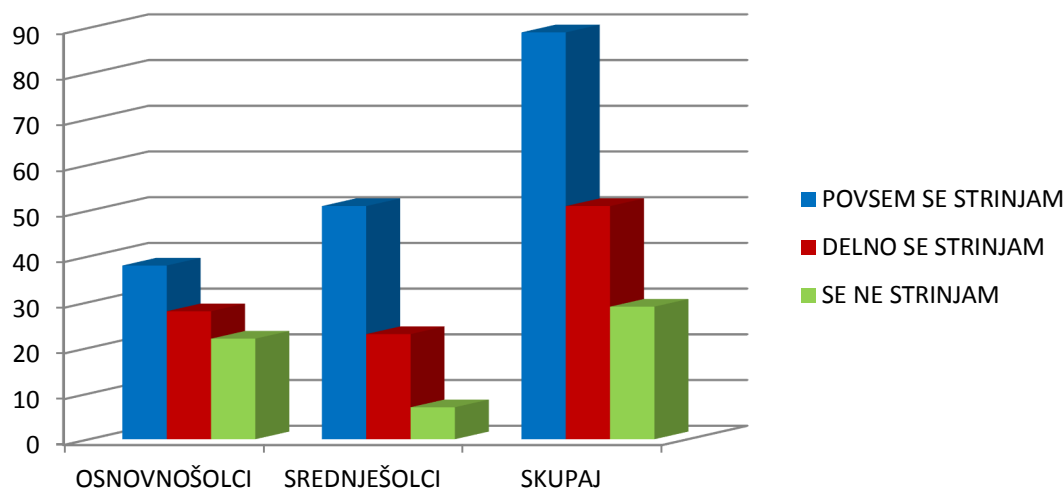
Zadnji sklop anketnega vprašalnika sestavlja devet trditev, pod katerimi so vprašani lahko označili, v kolikšni meri se strinjajo z navedenim. Odločili sva se za tri možnosti, možnost popolnega strinjanja, možnost delnega strinjanja in možnost nestrinjanja s trditvijo.

Bistveni namen tega razdelka je bil pridobiti dodatne podatke za »tehtanje« 3. in 4. hipoteze v najini raziskavi.

5.2.6.1 Najprej je bolje prebrati knjigo in potem pogledati film, ki je bil posnet po njej.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	38	43	51	63	89	53
DELNO SE STRINJAM	28	32	23	29	51	30
SE NE STRINJAM	22	25	7	8	29	17
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 6: Ali je bolje prej prebrati knjigo ali pogledati film?

Graf 6: Ali je bolje prej prebrati knjigo ali pogledati film?

Spletne klepetalnice v zadnjem času niso le žarišče debat o tem, katere filmske adaptacije so dobre in katere ne. Obvezno jih spremljajo tudi neskončne polemike o tem, kaj je bolje: da si najprej ogledamo film ali preberemo knjigo?

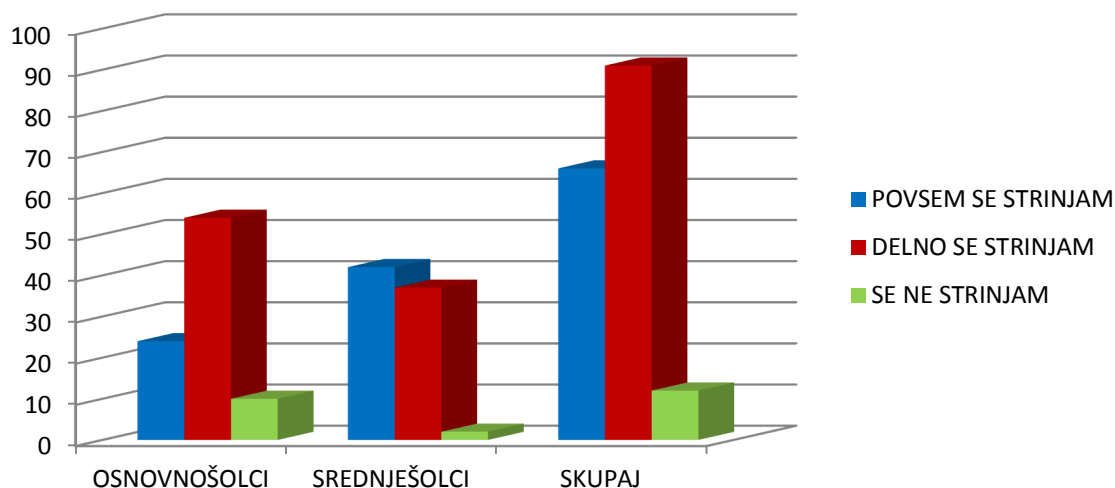
Morda je odgovor na to vprašanje za marsikoga tudi »vseeno«, a naju je zanimalo, v kolikšni meri se osnovnošolci in srednješolci strinjajo z »navodili« zagovornikov dejstva, da je skoraj nujno, da najprej preberemo knjigo.

Dobili sva nič kaj presenetljive rezultate. Kar 91 % vseh vprašanih se s trditvijo strinja, od tega 63 % povsem. Le 9 % jih torej preostane takih, ki morda menijo, da je bolje najprej videti film oziroma jim je vseeno.

5.2.6.2 V filmskih uprizoritvah književnih del so vse prepogosto izpuščeni pomembni dogodki in osebe, ki so sicer nazorno opisani v knjigi.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	24	26	42	52	66	41
DELNO SE STRINJAM	54	60	37	46	85	52
SE NE STRINJAM	10	14	2	2	12	7
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 7: Mnenje vprašanih o prepogostem izpuščanju pomembnih detajlov iz knjige

Graf 7: Mnenje vprašanih o prepogostem izpuščanju pomembnih detajlov iz knjige

Vprašanje se po smislu povezuje s tretjo in četrto trditvijo drugega sklopa vprašanj. Ugotoviti želiva, če je izpuščanje detajlov iz knjige vprašanim res eden izmed najbolj pomanjkljivih vidikov filmskih adaptacij.

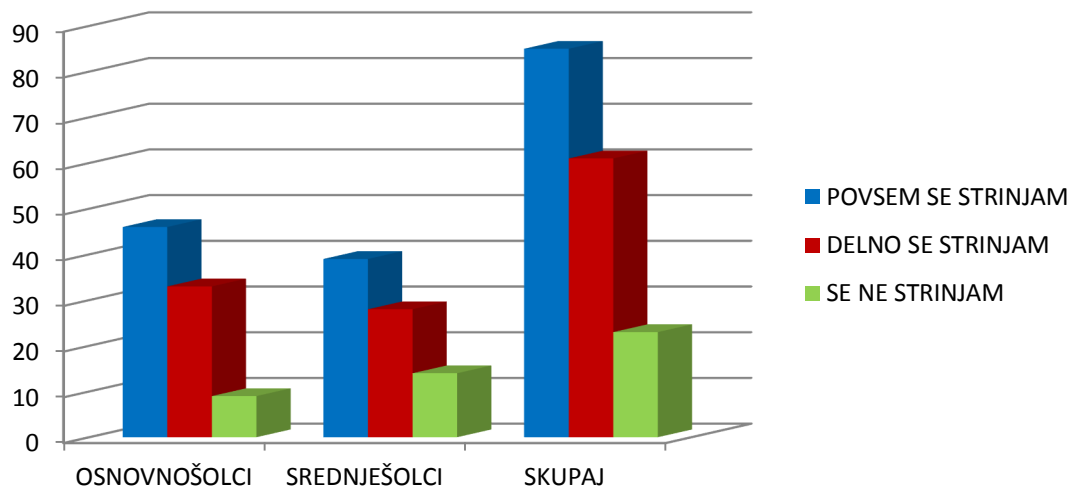
Rezultati ponovno niso presenetljivi, če jih umestimo v kontekst narave odgovorov na prejšnja vprašanja. Kar 39 % vprašanih se s trditvijo strinja povsem, preostali pa vsaj delno. Razlogi za delno strinjanje so sicer lahko različni, a v končni fazi gre za – strinjanje. Sploh če si ogledamo, kako majhen je delež tistih, ki se s trditvijo sploh ne strinjajo.

Na tem mestu se samo od sebe pojavlja vprašanje, ki sva si ga zastavljali že v teoretičnem sklopu raziskovalnega dela. Ali mora biti filmska adaptacija res skorajda dobeseden prepis knjižne vsebine, da zadosti potrebam bralca? In ali je to, če pravzaprav govorimo o *adaptacijah*, sploh mogoče? In ne nazadnje: ali ni to, kaj je v določeni knjigi zares pomembno, stvar posameznikove osebne presoje?

5.2.6.3 *Ni dobro, če si režiserji in scenaristi filmov dovolijo preveč svobode pri adaptacijah književnih del in se preveč oddaljijo od knjižne predloge.*

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	F	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	24	26	14	18	38	23
DELNO SE STRINJAM	34	38	31	38	65	38
SE NE STRINJAM	40	36	36	44	76	39
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 8: Koliko svobode si po mnenju vprašanih lahko privoščijo režiserji in scenaristi?

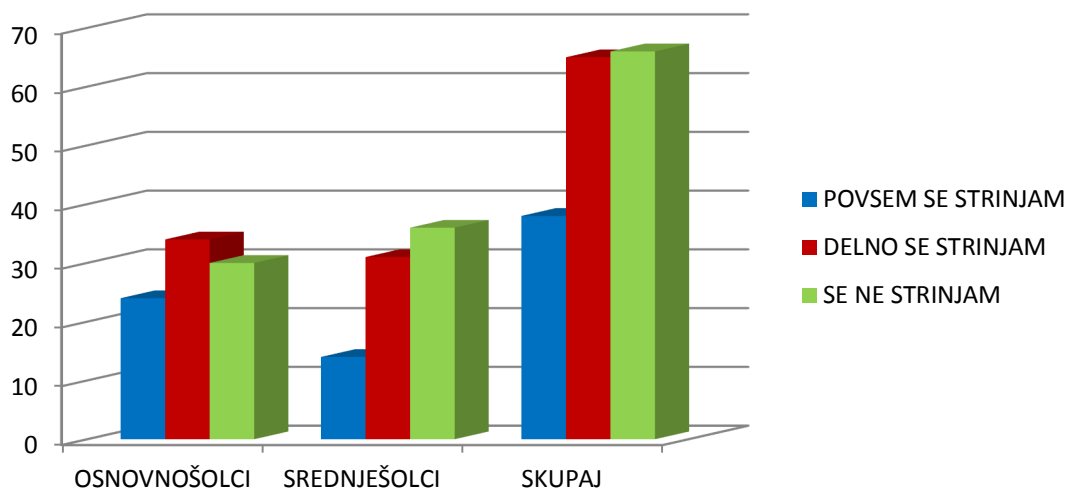
Graf 8: Koliko svobode si po mnenju vprašanih lahko privoščijo režiserji in scenaristi

Odgovori na to vprašanje le še podkrepljujejo ugotovitev, da pretirana filmska »svoboda« v očeh mladih gledalcev ni ravno zaželena. Kar polovica vseh vprašanih meni, da bi morali režiserji in scenaristi, v kolikor se lotijo adaptacije, (še) bolj slediti knjižnim predlogam.

5.2.6.4 V filmski uprizoritvi književnega dela lahko učinkovito prikažemo določene detajle (npr. iz odnosa med nastopajočimi osebami), ki jih na ravni književnega besedila ne moremo.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	46	52	39	48	85	50
DELNO SE STRINJAM	33	37	28	35	61	36
SE NE STRINJAM	9	11	14	17	23	14
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 9: Mnenje vprašanih o večji učinkovitosti filmske govornice pri prikazovanju določenih detajlov

Graf 9: Mnenje vprašanih o večji učinkovitosti filmske govornice pri prikazovanju določenih detajlov

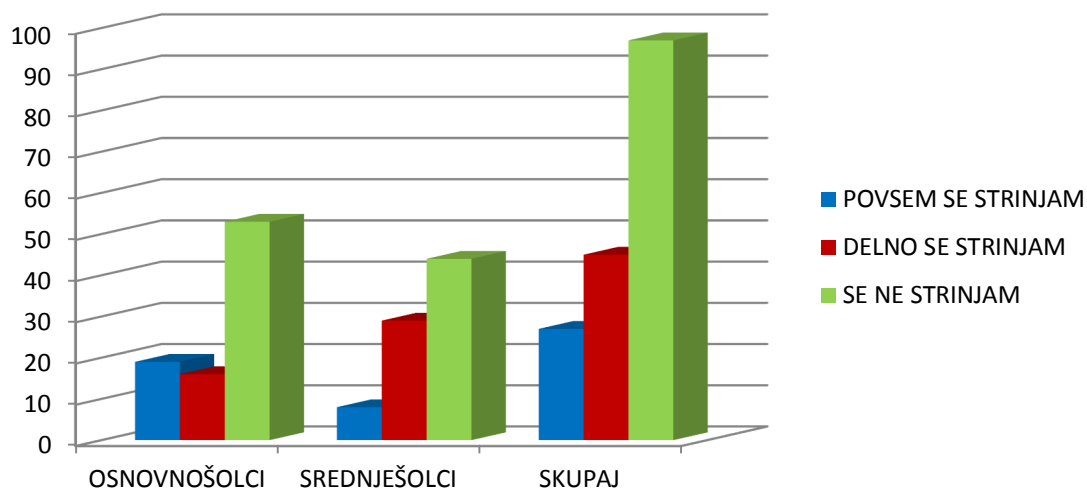
Do sedaj je bilo govora predvsem o *pomanjkljivih* vidikih filmskih adaptacij v primerjavi s knjigo. Na tem mestu sva poskušali ugotoviti, ali bralci kdaj v filmu vidijo tudi *potencial*, da prikaže nekaj, česar knjiga ni zmožna.

Odgovori so sicer bolj prizanesljivi kot bi pričakovali glede na prejšnje odgovore, a je kljub temu še vedno moč razbrati precejšnjo zadržanost do potencialov filmske govornice. Kar 44 % vprašanih srednješolcev in 36 % vprašanih osnovnošolcev v filmski govorici ne vidi tolikšne izrazne moči, ki bi po intenziteti lahko presegla jezik književnega besedila.

5.2.6.5 Ogled filma je povsem dober nadomestek za poznavanje vsebine tega književnega dela (»če sem videl film, mi ni treba poznati tudi knjige«).

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	19	21	8	10	27	16
DELNO SE STRINJAM	16	17	29	36	45	27
SE NE STRINJAM	53	62	44	54	97	57
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 10: Ali ogled filma lahko nadomesti branje knjige?

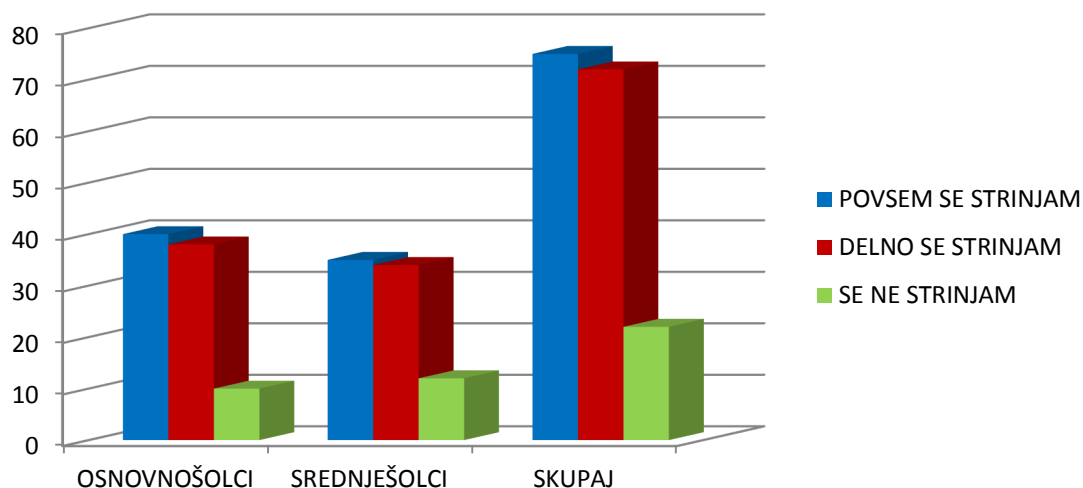
Graf 10: Ali ogled filma lahko nadomesti branje knjige?

Po pričakovanjih večina vprašanih ni nasedla zastavljeni »zanki« in se je zaščitniško postavila v bran knjigi kot tistemu mediju, prek katerega bolje (s)poznamo vsebino nekega dela. Da film nikakor ne more nadomestiti knjige, meni kar 62 % osnovnošolcev in več kot polovica srednješolcev.

5.2.6.6 Vseeno je bolje prebrati knjigo, saj s tem urimo svojo domišljijo in pozornost, v filmu pa nam je vse prineseno »na pladnju«.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	40	45	35	43	75	44
DELNO SE STRINJAM	38	43	34	42	72	43
SE NE STRINJAM	10	12	12	15	22	13
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 11: Mnenje vprašanih o trditvi, da knjiga bolj uri našo domišljijo in pozornost kot film

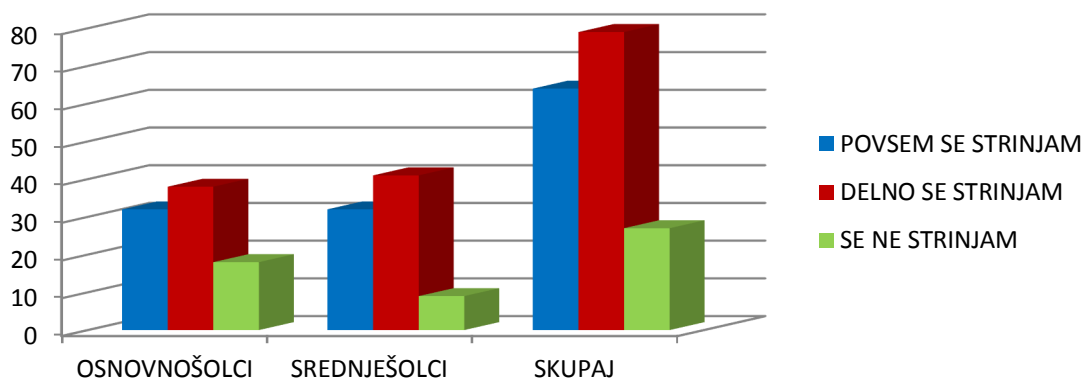
Graf 11: Mnenje vprašanih o trditvi, da knjiga bolj uri našo domišljijo in pozornost kot film

Pri tem vprašanju sva želeli dati na preizkus še en pomislek, ki se nama je porodil med pisanjem teoretičnega dela. Izvira iz precej razširjene predstave nekaterih književnih »elit« o filmu kot manj vredni umetniški vrsti. Za razliko od knjige namreč film naj ne bi spodbujal naše domišljije, pozornosti in truda, ampak nas kvečjemu nagovarjal k »potopitvi« v cono udobja – kar pa seveda ni priporočljivo. Pomenljivo je, da se očitno mladi precej dobro zavedajo teh »nevarnosti«, saj je ponovno zelo visok delež tistih, ki se s trditvijo vsaj delno strinjajo (92 %). Zato lahko na tem mestu **potrdiva** svojo **3. hipotezo**: zares je v človeški kolektivni spomin še vedno zasidrano mnenje, da je za naš osebni razvoj bolje, če preberemo knjigo »več« in vidimo film »manj«.

5.2.6.7 Kvaliteta filmske uprizoritve je zelo odvisna od književne zvrsti ali žanra (npr. znanstvena fantastika, pustolovščina ali ljubezenski roman), ki se ga loteva.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	32	36	32	40	64	38
DELNO SE STRINJAM	38	43	41	50	79	47
SE NE STRINJAM	18	21	9	10	27	15
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 12: Povezava med kvaliteto filma in žanrom književne predloge

Graf 12: Povezava med kvaliteto filma in žanrom književne predloge

Tako v literarni kot v filmski umetnosti poznamo različne žanre oziroma zvrsti. Ljudje do specifičnih žanrov gojimo večjo naklonjenost kot do drugih, pogosto pa tudi mislimo, da je npr. komedijo lažje odigrati oziroma uprizoriti kot dramo, triler ... Toda ali je to res in ali je kvaliteta adaptacije res odvisna od tega, katerega žanra smo se lotili? Zanimalo naju je, kaj o tem menijo osnovnošolci in srednješolci.

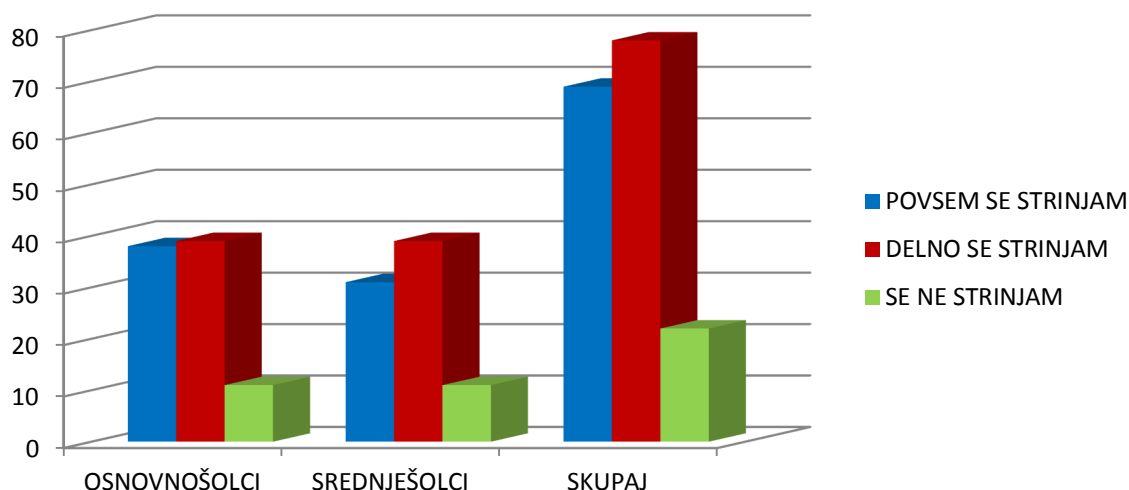
Večina vprašanih (86 %) se s trditvijo, da je kvaliteta filmske uprizoritve odvisna od žanra, strinja vsaj delno. To je malce presenetljivo, kajti če bi pogledali na kateri koli seznam najboljših filmov, posnetih po knjižni predlogi (enega je pripravil znan angleški spletni časopis Telegraph⁹), bi ugotovili, da se na njem znajdejo filmi najrazličnejših žanrov od komedije, vojne drame, trilerja in vesterna do grozljivke, biografije in ljubezenske zgodbe. Če bi torej sklepali po tovrstnih lestvicah, je kvaliteta uprizoritve od žanra, ki se ga loteva, precej neodvisna.

5.2.6.8 Menim, da so slovenske filmske upodobitve literarnih del na precej slabši kvalitetni ravni kot tuje.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	38	43	31	38	69	41
DELNO SE STRINJAM	39	44	39	48	78	46
SE NE STRINJAM	11	13	11	14	22	13
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 13: Primerjava slovenskih in tujih filmskih adaptacij knjižnih predlog

⁹ The Telegraph. Culture. 10. septembra 2009. <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/books-life/6166774/25-best-book-to-film-adaptations.html> (pridobljeno 19. januarja 2014).

Graf 13: Primerjava slovenskih in tujih filmskih adaptacij knjižnih predlog

Zanimalo naju je tudi, kakšen je odnos vprašanih do slovenske produkcije filmskih adaptacij. Če ponovno postavimo na tehtnico trditve naših prababic, da slovenski mladostniki na vse, kar je tujega, gledajo z občudovanjem, domačega pa ne znajo ceniti, smo dobili naslednji rezultat:

»Da, menim, da so slovenske filmske upodobitve literarnih del sicer pogosto na slabši kvalitetni ravni kot tuje, a se kljub temu najdejo filmi, ki so dostojne adaptacije svojih književnih predlog.«

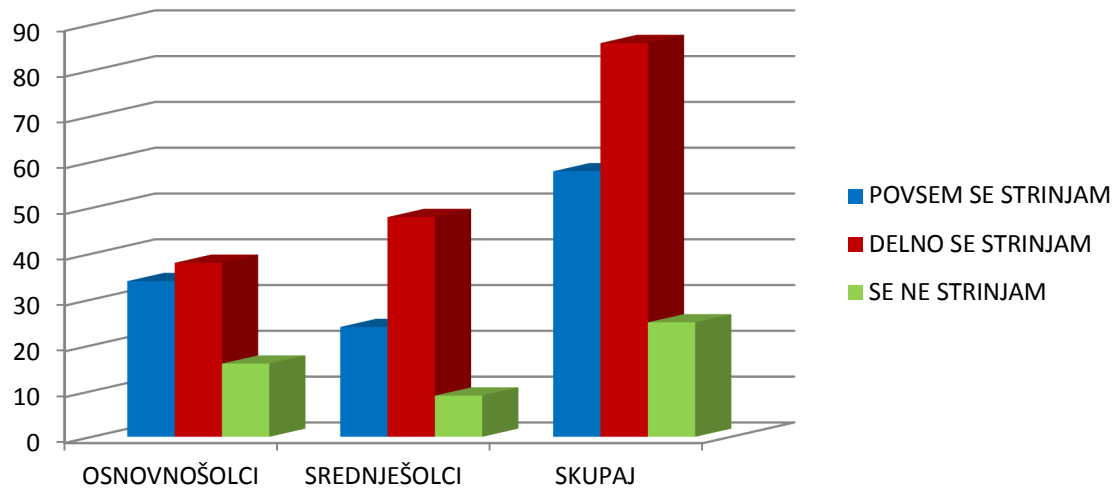
5.2.6.9 Filmska umetnost je drugačna od književne umetnosti, zato sta pravzaprav neprimerljivi.

	OSNOVNOŠOLCI		SREDNJEŠOLCI		SKUPAJ	
	f	f (%)	f	f (%)	F	F (%)
POVSEM SE STRINJAM	34	38	24	30	58	34
DELNO SE STRINJAM	38	43	48	60	86	51
SE NE STRINJAM	16	19	9	10	25	15
SKUPAJ	88	100	81	100	169	100

Tabela 14: Mnenje vprašanih o (ne)primerljivosti filmske in književne umetnosti

Z zadnjim vprašanjem sva poskušali uokviriti celotno tematiko, ki sva jo raziskovali z anketo. Gre za bistveno vprašanje o (ne)primerljivosti filmske in književne umetnosti, katerega vsebina je zajeta tudi v najini 4. hipotezi. Že tekom analize odgovorov na prejšnja vprašanja sva ugotavljali, da tako osnovnošolci kot srednješolci filmsko in književno umetnost dojemajo kot precej samostojni entiteti, ki

lahko, v kolikor preveč »adaptirata« druga drugo, tudi trčita. To kaže na dokaj tradicionalno naravnano miselnost številnih osnovnošolcev in srednješolcev, ki v filmu in knjigi vidijo možen učinkovit spoj le takrat, ko adaptacije ostanejo »zveste« svoji predlogi in vanjo ne vnašajo novih elementov in sprememb. Trditev, da je filmska umetnost drugačna do književne in da sta zato povsem neprimerljivi, je zato pri več vprašanih naletela na plodna tla in nama dovoljuje, da **potrdiva** svojo **4. hipotezo**.

Graf 14: Mnenje vprašanih o (ne)primerljivosti filmske in književne umetnosti

6 ZAKLJUČEK

S tematiko, ki sva se je lotili v raziskovalni nalogi, nisva želeli odkrivati »tople vode«, saj je v do sedaj objavljeni literaturi sorazmerno dobro pokrita. Številni tuji ugledni avtorji so na temo filmskih adaptacij književnih predlog pripravili obsežne teoretične analize in praktične (primerjalne) raziskave, ki so izšle bodisi v obliki zbornikov, monografij ali samostojnih člankov. V precej manjšem obsegu so se tematike lotevali slovenski avtorji, katerih razmišljanja so povečini omejena na članke, prispevke na konferencah ali vpise v spletni dnevnik. Kakorkoli, meniva, da sva tako v teoretičnem kot raziskovalnem delu naloge uspešno predstavili naravo tematike, dosegli zastavljene cilje in prišli tudi do nekaj pomembnih ugotovitev, navezujočih se na na začetku zastavljene hipoteze.

Na področju filmskih adaptacij književnih predlog je presojanje kvalitete tovrstnega ustvarjanja pogojeno s človekovim subjektivnim dojetanjem književne in filmske umetnosti. Nekateri ljudje so naravnani tako, da v adaptaciji svojega priljubljenega dela iščejo čim več elementov »originala« ; spet drugi brez težav sprejmejo, če si je avtor dovolil več svobode; spet tretji (čeprav glede na rezultate raziskave redki) svobodo pri (po)ustvarjanju celo spodbujajo.

Skozi celoten proces obdelave rezultatov anketnega vprašalnika sva zaznavali, da tako osnovnošolci kot srednješolci filmsko umetnost prej *razločujejo* kot *povezujejo* in so v tem oziru malce podobni umetniškimi »elitam« iz preloma 20. stoletja, ko se je začel pojavljati prvi film in so zagovorniki literature v filmski »svobodi« zaznali prežečo nevarnost.

Presenetljivo dejstvo, ki ga razkrivajo rezultati raziskave je, da tako osnovnošolci kot srednješolci še zdaleč ne mislijo, da so filmske adaptacije zanimivejše od njihovih književnih predlog. Razlogi za tako miselnost so lahko različni: na prvi pogled sovpadajo s pojavom, ki bi ga marsikdo označil kot »normalen« razvoj kritičnega mišljenja pri starejših najstnikih. V tem obdobju se namreč razblinijo naše otroške sanje o filmu in ga začnemo dojemati v drugačni luči, predvsem pa v *senci* knjige, ki je v tem obdobju hočeš nočeš naša vsakodnevna spremljevalka. Ob tem se poraja vprašanje, na podlagi katerega bi lahko naredili povsem novo raziskavo: kateri so tisti dejavniki, ki nas neprestano nagovarjajo, da je za naš osebni razvoj bolje, če preberemo knjigo »več« in vidimo film »manj«? Ali z drugimi besedami: kdo je kriv, da je področje filmske vzgoje v primerjavi s književno – vsaj na slovenskih tleh – še vedno precej zanemarjeno?

7 PRILOGA: ANKETNI VPRAŠALNIK

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni,

sva Ema Ocvirk in Anuša Rojc, učenki 8. razreda III. osnovne šole Celje. V letošnjem šolskem letu sva se odločili, da izdelava raziskovalno nalogo z naslovom *Uprizoritev književnih del na filmskem platnu*. Za potrebe najine raziskave sva za učence 3. triade osnovne šole in učence srednjih šol pripravili poseben anketni vprašalnik na temo knjige in filma. Prosiva, če odgovarjaš čim bolj iskreno. Če ni navedeno drugače, je pri vsakem vprašanju možen EN odgovor. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje!

SPOL: M Ž

RAZRED/LETNIK: _____

1. Že od nekdaj so filmski scenaristi svoj »material« za film zelo radi poiskali v znanih književnih junakih. Čeprav se v zadnjem času filmska industrija (tudi slovenska) v veliki meri poslužuje tudi t. i. »izvirnih scenarijev«, še vedno najdemo veliko poskusov, kako narediti uspešno filmsko uprizoritev književnega dela. Pod katero od navedenih trditev se najdeš?
 - a) Prebral sem že veliko knjig in videl tudi veliko filmov, posnetih po njih.
 - b) Prebral sem že kakšno knjigo in videl tudi film, ki je bil posnet po njej.
 - c) Nisem še videl nobenega filma, ki bi bil posnet po knjigi, ki sem jo prebral.
 - d) Videl sem že film, ki je bil posnet po knjigi, a te knjige še nisem prebral.
 - e) Drugo: _____

Če si na zgornje vprašanje odgovoril z a) ali b), nadaljuj z reševanjem ankete.

2. Kakšni so bili (po navadi) tvoji občutki po ogledu filma, posnetega po knjigi, ki si jo že prebral? Označi.

Knjiga je boljša od filma.

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

Film me po prebrani knjigi ne zanima več (ker že vem, kaj se bo zgodilo).

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

Knjigo pri priči preberem še enkrat.

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

Obžalujem, da sem si film sploh ogledal.

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

3. Kakšni so bili (po navadi) tvoji občutki po prebrani knjigi, če si jo prebral **kasneje** kot si videl film? Označi.

Knjiga me pusti ravnodušnega (ker že poznam vsebino iz filma).

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

V književnih junakih vidim igralce iz filma in to me moti.

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

Med branjem knjige ugotavljam, da bi bilo nekatere prizore (kadre) v filmu moč prikazati boljše/drugače.

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

V knjigi zasledim pomembne detajle, ki si jih scenarist filma ne bi smel dovoliti izpustiti.

VEDNO OBIČAJNO VČASIH REDKO NIKOLI

4. Recimo, da si prebral določeno knjigo in videl tudi njeno filmsko adaptacijo. Zdaj si zamisli dogodek iz knjige, ki se ga najbolj spomniš. Ali je bila upodobitev tega dogodka bolj zanimiva v knjigi ali v filmu? Zaupaj nam tudi, za kateri film/knjigo gre: _____

- a) Dogodek je bil v knjigi predstavljen na bolj zanimiv, slikovit način kot v filmu
- b) Dogodek je bil v filmu predstavljen na bolj zanimiv, slikovit način kot v knjigi
- c) Dogodka sta bila tako v filmu kot v knjigi prikazana na enako zanimiv, slikovit način
- d) Drugo: _____

5. Se spomniš glavne osebe iz knjige? Kako se je njena upodobitev na filmskem platnu razlikovala od tiste v knjigi?

6. Označi, v kolikšni meri se strinjaš s trditvami (1 – povsem se strinjam; 2 – delno se strinjam; 3 – se ne strinjam):

Najprej je bolje prebrati knjigo in potem pogledati film, ki je bil posnet po njej.

1 2 3

V filmskih uprizoritvah književnih del so vse pre pogosto izpuščeni pomembni dogodki in osebe, ki so sicer nazorno opisani v knjigi.

1 2 3

Ni dobro, če si režiserji in scenaristi filmov dovolijo preveč svobode pri adaptacijah književnih del in se preveč oddaljijo od knjižne predloge.

1 2 3

V filmski uprizoritvi književnega dela lahko učinkovito prikažemo določene detajle (npr. iz odnosa med nastopajočimi osebami), ki jih na ravni književnega besedila ne moremo.

1 2 3

Ogled filma je povsem dober nadomestek za poznavanje vsebine tega književnega dela (»če sem videl film, mi ni treba poznati tudi knjige«).

1 2 3

Vseeno je bolje prebrati knjigo, saj s tem urimo svojo domišljijo in pozornost, v filmu pa nam je vse prineseno »na pladnju«.

1 2 3

Kvaliteta filmske uprizoritve je zelo odvisna od književne zvrsti ali žanra (npr. znanstvena fantastika, pustolovščina ali ljubezenski roman), ki se ga loteva.

1 2 3

Menim, da so slovenske filmske upodobitve literarnih del na precej slabši kvalitetni ravni kot tuje.

1 2 3

Filmska umetnost je drugačna od književne umetnosti, zato sta pravzaprav neprimerljivi.

1 2 3

8 VIRI IN LITERATURA

1. Arnheim, Rudolf. *Film kot umetnost*. Ljubljana: Krtina, 2000.
2. Blažič, Milena. *Kreativno pisanje*. Ljubljana: Domus, 1992.
3. Cartwell, Deborah. *A Companion to Literature, Film and Adaptation*. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd., 2012.
4. Cook, Pam. *Knjiga o filmu*. Ljubljana: UMco, 2007.
5. Dim, Dušan. *Distorzija*. Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije, 2007.
6. Ende, Michael. *Neskončna zgodba*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003.
7. Jovanović, Jovan. *Uvod v filmsko mišljenje*. Ljubljana: UMco, 2008.
8. Kos, Janko. *Književnost. Učbenik literarne zgodovine in teorije*. Maribor: Obzorja, 1989.
9. Krajnc, Maja. *Osnove filmske ustvarjalnosti: izobraževalno gradivo za srednje šole*. Ljubljana: Slovenska kinoteka, 2013.
10. Lah, Adrijan. *Pregled književnosti II*. Ljubljana: Rokus, 1993.
11. Lainšček, Feri. *Petelinji zajtrk*. Ljubljana: Študentska založba, 2008.
12. Mal, Vitan. *Teci, teci, kuža moj*. Ljubljana: Karantanija, 2000.
13. Martel, Yann. *Pijevoo življenje*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012.
14. Paolini, Christopher. *Eragon*. Ljubljana: Grlica, 2009.
15. Pečjak, Vid. *Hitro in uspešno branje*. Ljubljana: samozaložba, 1991.
16. Snyder, Mary H. *Analyzing literature-to-film adaptations: A Novelist's Explorational Guide*. New York: The Continuum International Publishing Group, 2011.
17. Welsh, James M., in Peter Lev. *The literature/film Reader: Issues of Adaptation*. Toronto: The Scarecrow Press, 2007.
18. Ekran, revija za film in televizijo. Novice. <http://www.ekran.si/novice/34-novice/515-kaj-film-je-predavanje-dudleya-andrewa> (pridobljeno 19. januarja 2014).
19. Litreactor. Columns. 5. junij 2013. <http://litreactor.com/columns/why-do-we-read-novelizations> (pridobljeno 20. januarja 2014).
20. Slate, Blogs. 16. april 2012. http://www.slate.com/blogs/browbeat/2012/04/16/novelizations_of_movies_why_do_people_still_write_them_.html (pridobljeno 19. januar 2014).
21. Slovar slovenskega knjižnega jezika. http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=knjiga&hs=1 (pridobljeno 20. januarja 2014).
22. The Telegraph. Culture. 19. septembra 2009. <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/books-life/6166774/25-best-book-to-film-adaptations.html> (pridobljeno 19. januarja).
23. Wikipedija. Preberi. 21. oktober 2013. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Knjiga> (pridobljeno 20. januarja 2014).

9 KAZALA SLIK, TABEL IN GRAFOV

9.1 KAZALO SLIK

Slika 1: Kvalitetna knjiga je lahko prvovrstno umetniško izkustvo.....	10
Slika 2: Kinetoskop.....	12
Slika 3: So knjižne predloge res vedno boljše do filma? Je primerjava sploh mogoča?.....	14
Slika 4: Ena prvih knjižnih uspešnic, napisanih po filmskem scenariju.....	17

9.2 KAZALO TABEL

Tabela 1: Delež vprašanih, ki so si že ogledali filmsko adaptacijo prebrane knjige.....	27
Tabela 2: Odnos vprašanih do filmski adaptacij prebranih del.....	29
Tabela 3: Vtis ob ogledu filmske adaptacije po prebrani knjižni predlogi.....	30
Tabela 4: Primerjava slikovitosti konkretnega dogodka v knjigi in filmu.....	33
Tabela 5: Število vprašanih, ki se spomnijo glavne osebe iz knjige.....	34
Tabela 6: Ali je bolje prej prebrati knjigo ali pogledati film?.....	36
Tabela 7: Mnenje vprašanih o prepogostem izpuščanju pomembnih detajlov iz knjige.....	37
Tabela 8: Koliko svobode si po mnenju vprašanih lahko privoščijo režiserji in scenaristi?.....	38
Tabela 9: Mnenje vprašanih o večji učinkovitosti filmske govornice pri prikazovanju določenih detajlov.....	39
Tabela 10: Ali ogled filma lahko nadomesti branje knjige?.....	40
Tabela 11: Mnenje vprašanih o trditvi, da knjiga bolj uri našo domišljijo in pozornost kot film.....	41
Tabela 12: Povezava med kvaliteto filma in žanrom književne predloge.....	42
Tabela 13: Primerjava slovenskih in tujih filmskih adaptacij knjižnih predlog.....	43
Tabela 14: Mnenje vprašanih o (ne)primerljivosti filmske in književne umetnosti.....	44

9.3 KAZALO GRAFOV

Graf 1: Delež vprašanih, ki so si že ogledali filmsko adaptacijo prebrane knjige	28
Graf 2: Odnos vprašanih do filmskih adaptacij prebranih del	29
Graf 3: Vtis ob ogledu filmske adaptacije po prebrani knjižni predlogi.....	31
Graf 4: Primerjava slikovitosti konkretnega dogodka v knjigi in filmu	33
Graf 5: Število vprašanih, ki se spomnijo glavne osebe iz knjige	35
Graf 6: Ali je bolje prej prebrati knjigo ali pogledati film?.....	37
Graf 7: Mnenje vprašanih o prepogostem izpuščanju pomembnih detajlov iz knjige	38
Graf 8: Koliko svobode si po mnenju vprašanih lahko privoščijo režiserji in scenaristi.....	39
Graf 9: Mnenje vprašanih o večji učinkovitosti filmske govorice pri prikazovanju določenih detajlov	40
Graf 10: Ali ogled filma lahko nadomesti branje knjige?	41
Graf 11: Mnenje vprašanih o trditvi, da knjiga bolj uri našo domišljijo in pozornost kot film	42
Graf 12: Povezava med kvaliteto filma in žanrom književne predloge.....	43
Graf 13: Primerjava slovenskih in tujih filmskih adaptacij knjižnih predlog.....	44
Graf 14: Mnenje vprašanih o (ne)primerljivosti filmske in književne umetnosti... ..	45